

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 27.

Fredagen den 1 april.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Föredrogs Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 248, angående stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget m. m. Därvid anförde:

*Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.*

Herr **Lindman**: Herr talman! Jag skall icke taga upp den fråga, som det nu i första hand gäller, nämligen den utomordentligt beklagliga händelse, som har föranlett den proposition, som Kungl. Maj:st har varit nödsakad att framlägga för riksdagen. Det tjänar ingenting till att nu vid detta tillfälle stå och hålla några långa utläggningar om skuld och orsak; det må vara nog att uttala det, att jag liksom säkerligen alla i denna kammare på det allra starkaste beklaga, att detta har kunnat förekomma i vårt land och att det utan tvivel kommer att medföra stora besvärligheter och stora olyckor för landet. Ibland dem vill jag icke minst understryka det förhållandet, att det naturligtvis icke kan komma att undgås, att det till en viss grad rubbar förtroendet gent emot vårt land från utlandet. Men, herr talman, jag skall som sagt icke gå in på detta. Jag menar i det fallet precis detsamma som säkerligen varje ledamot i denna kammare menar, och därför behöver jag icke uttala mig om det.

Vad jag skulle vilja säga, när nu propositionen remitteras till bankoutskottet och där naturligtvis får en grundlig behandling, är endast det, att jag skulle vilja fästa bankoutskottets uppmärksamhet på en viss fråga, så att bankoutskottet söker i sin mån undersöka, huruvida icke möjligheter finnas att giva den kredit, som lämnas till Skandinaviska kreditaktiebolaget i form av ett förlagslån på 100 miljoner kronor, en annan form, jag menar, så att den icke gives formen av förlagslån. Jag vet, att regeringen har gjort en grundlig undersökning om detta. Jag är icke själv tillräckligt kompetent säkerligen att bedöma det, men utan tvivel har regeringen gjort de allvarligaste undersökningar för att kunna finna, om möjligen en annan väg gives. Som vi alla veta, herr talman, är det så, att Skandinaviska kreditaktiebolaget har i aktiekapital och fonder något över 200 miljoner kronor, vilket ju i sig är ett högst betydande belopp, och att banken därutöver har ett förlagslån på 100 miljoner kronor. Det blir sammanlagt 300 miljoner kronor. Det är sålunda ett belopp, som skulle kunna räcka till ganska mycket, men det förslag, som här gjorts, innebär, att de 100 miljoner, som skulle lämnas till banken, skola ligga, om jag så får säga, parallellt med det förutvarande förlagslånet, och på den grunden är det jag skulle vilja hemställa, att bankoutskottet — naturligtvis i samråd med regeringen och de experter, som regeringen säkerligen anlitat, — ville göra ytterligare undersökningar och utredningar, om icke denna stora jättekredit skulle kunna erhålla en annan form, jag menar exempelvis formen av ett lån, liggande efter insättningarna i banken men i varje fall så, att det erhåller prioritet framför förlagslånet. Jag förstår, att det kan vara rätt så ömtåligt att diskutera den frågan här i kammaren, och det är ingalunda min mening att begära, att regeringen skall göra något uttalande på denna punkt, om icke regeringen själv

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.

(Forts.)

anser det lämpligt. Det är ingalunda min mening att framkalla ett sådant uttalande. Jag vill endast hemställa till bankoutskottet att göra en undersökning, om icke åt krediten kan givas en för staten mera betryggande form än den, som den erhållit genom Kungl. Maj:ts proposition.

Om jag, herr talman, därutöver skulle be att få tillägga ett ord, så skulle jag vilja säga, att jag varit tillkallad jämte andra ordförande i partierna av regeringen och att jag till fullo delar regeringens uppfattning därutinnan, att ett stöd måste här givas. Jag kan likväl icke undertrycka en uppfattning, som jag anser mig vara berättigad att här uttala, nämligen att det stöd, som banken här gives, icke inskränker sig till dessa 100 miljoner, utan därutöver skola utfärdas skattkamarväxlar på 115 miljoner kronor, vilket ju i själva verket kommer denna bank, som skall understödjas, till godo, men att det understödet icke hade erfordrats, därest icke riksbanken hade lämnat en kredit på växlar, rediskontering av lån, måhända i form av växlar, mot vissa säkerheter, kanske goda sådana, men likväl en kredit av den storleksordning, att jag icke kan underlåta att uttala ett klander mot det sätt, varpå det stödet från riksbankens sida lämnats. Nu finner sig riksbanken nödsakad att erhålla lindringar i vad som skett från riksbankens sida under ett års tid. Det är icke mycket att göra åt den saken. Det är dock riksdagen själv, som på sätt och vis har ansvaret genom tillsättandet av de fullmäktige, som handhava riksbankens angelägenheter. Nu nödgas riksdagen jämte Kungl. Maj:t medverka till ett stöd, som gives formen av stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget, men i själva verket, herr talman, är ett stöd åt Sveriges riksbank.

Herr talman! Jag skulle vilja säga ytterligare, att när vi behandla denna fråga, så finnes hos mig icke någon tvekan, att icke ett stöd här måste givas på grund av de oberäkneliga följder, som skulle kunna uppkomma, om detta stora bankinstitut icke skulle ha möjlighet att fullgöra sina förbindelser. Det är nödvändigt därför att det icke är bara banken, som det gäller, utan alla, som äro beroende av denna bank, alla företag av olika slag, industriföretag, näringsföretag och jordbruk, som naturligtvis äro beroende av att banken kan hållas uppe och fortsätta sin verksamhet. Därför, herr talman, vill jag vid remissen av denna proposition dels ha gjort de uttalanden, som jag gjort, dels därtill lägga, att enligt min uppfattning riksdagen i detta ögonblick är i ett sådant tvångsläge, att riksdagen måste träda stödjande emellan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall icke inlåta mig på någon diskussion om ansvaret för eller anledningen till att vi kommit i det ekonomiskt olyckliga läge, som i Kungl. Maj:ts proposition delvis klarlägges, men därmed är icke annat sagt, än att gömt behöver icke för all framtid vara glömt.

Det är klart, att då man granskar olika delar av den föreslagna stödaktionen, så framträder såsom det mest markanta, det mest avgörande, investeringen av 100 miljoner kronor av staten i Skandinaviska kreditaktiebolaget. Jag har vid de överläggningar, som jag deltagit i, mycket skarpt poängterat och framhållit, att jag gjort som villkor för att denna investering skulle ske, att den erhåller bättre rätt än icke bara aktiekapitalet i banken utan även förlagsteckningen från 1925 i samma bank. Jag underströk det åtskilliga gånger vid överläggningarna, att det var en kardinalpunkt.

Jag finner nu av den kungl. propositionen, att regeringen har underkänt denna min uppfattning, och därför anser jag det vara alldeles solklart, att de förutsättningar, under vilka jag anslöt mig till förslaget, hava bortfallit och att jag följaktligen är totalt fri och obunden vis å vis innehållet i Kungl. Maj:ts proposition.

Sedan jag i lugn och ro fått närmare överse och sammanräkna åtskilliga sif-

feruppgifter, som jag erhöi vid överläggningarna, så har hos mig uppstått en liten smula tvivel, måhända oberättigat, huruvida statens insats i Skandinaviska kreditaktiebolaget, direkt och indirekt 215 miljoner kronor, verkligen räcker till att sanera banken.

Jag vill här på det allra enträgnaste och allvarligaste uppmana utskottet att oaktat brådskan söka gå till botten med den verkliga ställningen i Skandinaviska kreditaktiebolaget, icke blott vad det gäller de s. k. Kreuger-sakerna utan även andra tunga och mer eller mindre otillfredsställande engagemang för banken. Efter det att en sådan sammanräkning har skett — jag förutsätter såsom själfvallet, att utskottet tillhandahåller ett sådant material, att en dylik sammanfattning kan göras — så är det klart, att den frågan ställer sig givetvis fram för utskottet liksom för mig: räcker detta till, eller är det fara värt, att fortsättning kan följa? Ligger det så till, att staten har investerat 215 miljoner kronor och det visar sig behövas ytterligare ett större eller mindre antal miljoner, så kan man bli tvungen att följa med i fortsättningen. En sådan fortsättning vill jag ha bättre garanti emot än den Kungl. Maj:ts proposition giver.

Skulle det då vara så, att utskottet anser sig icke kunna besvara den frågan, om det här räcker bestämt till för att sanera bankinstitutet i fråga och hålla det på rätt köl, med ett bestämt ja, eller är det så, att man får taga till svävande ordalag, så skall jag be att få uttala min mening vara den, att då bör det tagas i förnyat överbäggande, vad man skall i det föreliggande ärendet göra eller icke göra, så att man får full klarhet i dessa saker, innan riksdagen går att fatta beslut.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag tror, att på förevarande stadium kan riksdagen vara på det klara med att det icke var utan skäl, som denna fråga under gårdagen begärdes på bordet.

Det är något alldeles oerhört, synes det mig, med de metoder, som den s. k. demokratiens representanter börjat införa, i det att man försöker avskära riksdagen från att få kännedom om hithörande frågor. Ty något annat är det ej, som skett i denna och en rad av andra frågor. Om man emellertid tittar på propositionen, så förstår man mycket väl vad anledningen är till detta. Här är det uppenbart, att man försökt komma ifrån svaret, i ett måhända psykologiskt mycket lämpligt ögonblick, för gärningar, i vilka man faktiskt är insyltad från samtliga de partiets sida, som nu bilda betäckning åt regeringen utom grundlagens bestämmelser. Kreugerkrisen började ej med skottet i Paris och ej heller med Hoovermoratoriet. Det föreligger handlingar mycket långt tillbaka i tiden, som riksdagen och dess ansvariga organ direkt eller indirekt medverkade till, som göra, att riksdagens majoritetspartier nu sitta på de anklagades bänk.

I propositionen talas det något om de säkerheter, som ha placerats i riksbanken för den kredit, som lämnats. Som vanligt lämnas ingen uppgift om av vad karaktär dessa säkerheter äro, men under hand har det gjorts gällande, att de utgöras av bland annat tyska statspapper, och jag tror, att det verkligen förhåller sig så. Jag vill då i detta sammanhang konstatera, att Sveriges deltagande i Younglånet liksom de operationer, som skedde däromkring, ingalunda genomfördes av Kreugerkoncernen ensam, de inleddes efter samråd med den då sittande regeringen, efter samråd med riksbanksfullmäktige och efter samråd med fullmäktige för riksgäldskontoret. Herrarna, som då ej sade ifrån, ni äro minst lika mycket ansvariga för det nuvarande läget som Kreugerkoncernens ledning. Det var detta tecknande av Younglånet, som ledde oss in i förhållanden, vilkas konsekvenser vi för närvarande stå inför. Men därtill kommer, att denna politik lett in på en väg, som i viss mån ställde Sverige som

*Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)*

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.

(Forts.)

garant för krigsskadeståndspolitiken. Med rätta sades vid den tiden från visst håll, efter att Sverige hade slutit upp på den ena partens sida i det stora krigsdramat — ett förhållande, som, om det var riktigt eller icke, bidragit till att sätta detta land och framför allt dess arbetande folk i klämma mellan de två främsta makterna. När frågan var på tal, sades från vårt håll, så långt vi förstode det — jag vill ej skryta med att vi insågo alla konsekvenser — att här började man föra en politik, som gick ut över Sverige och dess arbetande folk.

Genom riksdagens beslut att blanda sig in i den internationella bank, som skulle bli en clearingshistoria och avhjälpa de svårigheter, som inträffat med avseende å valutaförhållandena mellan staterna, togs nästa steg på den väg vars konsekvenser vi nu se. Vad har denna internationella bank åstadkommit? Har den kunnat förhindra nödvändigheten av moratorium, har den underlättat penningrörelserna internationellt sett, har den med andra ord gjort något för att söka förhindra en del av de omständigheter som medverkat till denna kris?

Tredje gången, då man gjorde sig medansvarig för händelser, som nu drabba landet, var, då man underlät att inkalla riksdagen föregående års höst. Det finnes från vår sida ingen övertro på demokratiens och parlamentarismens möjligheter att lösa hithörande frågor. Men tycka ej herrarna på regeringsbanken och de, som vid sidan av grundlagen gävo eder rådet att ej inkalla riksdagen, tro ni ej, att det varit angenämare för eder själva, om ni gjort det i november föregående år? Jag skulle således vilja säga, att såvitt jag kan förstå — och jag tror icke, att någon skall kunna bestrida det — äro riksdagens stora partier och regeringen precis lika mycket ansvariga för den tillspetsning av krisen, vi för närvarande stå inför. Det finnes ett gammalt ordspråk, som säger, att om man ger sig till att äta med de stora, står man snart utan allt. Stormaktsdrömmarna ha gått herrarna i blodet, men jag undrar, om ni kunna få förtroende hos dem, som få lida under deras konsekvenser.

Går man till detaljerna i propositionen, måste man säga, att det är ett aktstycke, som icke i något avseende är bättre än de liknande, som vi tidigare haft att behandla i riksdagen, men innehåller alla nackdelarna. Här göres försök att fördölja saker, som ej borde fördöljas, försök göres att framställa saken för riksdagens ledamöter på ett sätt, som ej motsvarar verkligheten. Jag vågar ifrågasätta, om det är klok politik från herrarnas egna utgångspunkter, och om det ej hade varit riktigare att från början säga: så här ligger det till.

Om jag ser på vad bank- och fondinspektionen yttrat rörande det ifrågasatt kreditinstitutets ställning, så finner jag följande: »Inspektionen anser sig böra framhålla, att för nu ifrågasatt engagemang ställts hypotek, som, såvitt det för inspektionen är möjligt att bedöma, måste anses vara betryggande, men som under nu rådande förhållanden icke kan realiserars.»

Och längre fram talas det om, att under en normal utveckling skall den säkerhet, som redan ligger i riksbanken, vara fullt betryggande. Inom parentes sagt kan jag fullkomligt instämma med herr Lindman däruti, att vad här ifrågasättes är delvis en hjälp till riksbanken. Det är, enligt min mening, vidare ett sätt att i förväg, innan bankoutskottet behandlat riksbankens förvaltning, genom en bakport söka lämna förtroendevotum åt bankofullmäktige.

Hur kan man yttra sig så som bank- och fondinspektionen gjort? För det första vill jag ställa den frågan: Med vad rätt kommer bank- och fondinspektionen och begär, att riksdagens ledamöter skola utan vidare tro på dess ord? Har bank- och fondinspektionen under de sista tio åren visat sig vara sådan, att dess utsago kan tagas för kontant? Vad sade bankinspektören 1922 och 1923? Vad sade bankinspektören om Jordbrukarbanken år 1924? Varenda gång, bankinspektören har förklarats, att, såvitt han kan bedöma, äro säkerheter och allt annat i fullständig ordning, har *motsatsen inträffat*. Jag vill dock erinra

er, mina herrar, ni som voro med 1922 och 1923, att när man då i två repriser lade upp kreditkassan, förklarades det mycket bestämt också med stöd från bank- och fondinspektionen, att någon förlustrisk för statens vidkommande var det icke fråga om. Om jag icke minns galet, är det i dag 68 miljoner, som skattebetalarna fått betala, och de kvarvarande cirka 30 à 35 miljonerna, som kreditkassan har, torde nog skattebetalarna också få betala. Det skall för övrigt bli rätt så roligt att höra i denna eller en kommande debatt om hithörande frågor vad garanterna av år 1922 och 1923 för statens engagemang nu ha att säga till sitt försvar i denna fråga. Jag tror således icke, herr talman, att man skall tillmäta bank- och fondinspektionen så stort förtroende. Det är icke motiverat med hänsyn till den erfarenhet, som vi ha.

För övrigt, ännu en gång, vad är det för papper, som det härvidlag är fråga om? Hur kan man tala om att de under »normala» förhållanden måste anses vara betryggande säkerhet? Emellertid, utan att vi fått något som helst besked om pappernas karaktär, begär man, att riksdagen skall bevilja i realiteten 215 miljoner kronor. Om någon kommer till herrarna som enskilda personer och ber om ett lån, så begära ni väl i rimlighetens namn, att ni skola få se den säkerhet, som bjudes för beloppet, men då man kommer till er som lagstiftare, som svenska folkets representanter och begär, att ni skola förpanta dess framtid för 10 à 15 år, då begära ni icke att få se någon som helst säkerhet. Jag tycker, det måste jag säga, att det är ett högst underligt förfaringssätt, och från vårt håll kunna vi icke på något sätt ge vår anslutning till en dylik politik, hur vi än till äventyrs under andra förhållanden skulle ha ställt oss i själva sakfrågan.

Om det är så, som från flera håll göres gällande, att det här gäller tyska statspapper, så skulle man måhända, om man läte sina rent mänskliga sympatier tala, icke ha något emot att hjälpa, men det är dock icke den saken, som vi här ha att göra med. Vad vi ha att göra med är att undersöka pappernas värde. Från den stat, vars papper man förklarar vara under normala förhållanden god säkerhet, har nu emellertid förklarats, att man överväger begärande av moratorium. Vad får man då ut för dess papper? Vem är det, som skall betala dem? Hur skall det kreditinstitut, som härvidlag skulle ikläda sig förpliktelsen att inom en tidrymd av 12 år amortera ned 215 miljoner, kunna klara sig, när det icke får in realsäkerheten? Tror man verkligen, att riksdagen med förbundna ögon skall gå in för en sådan politik? Jag tycker det är — för att tala lindrigt — ur herrarnas egna utgångspunkter icke blott oklokt utan minst sagt ansvarslost handlat.

Jag kan vidare icke underlåta att också säga ett par ord om den kredit, som här begäres. 100 miljoner kronor skola ges i form av förlagsbevis. Jag kan icke yttra mig om, jag är övertygad om att ingen av riksdagens ärade ledamöter kunna yttra sig om, och jag undrar, om ens riksbanksfullmäktige, d. v. s. de, som äro allra bäst informerade, kunna yttra sig om, huruvida dessa förlagsbevis äro värda det belopp, som man lämnar för dem. Vi skola icke fördölja, mina herrar, att det fullkomligt beror på utvecklingen ute i världen. Läget är för närvarande sådant, att allt talar för att den föreslagna krediten blir en sinkadus, vars konsekvenser ingen kan överskåda. Från mina politiska utgångspunkter skulle jag icke ha något emot det den gången, man är beredd att tillvarataga situationen.

Det har sagts, att Skandinaviska banken bara lider av en likviditetskris. Jag tycker icke, att vi skola leka kurragömma med varandra här. Om vi ställa likviditetsproblemet icke bara för detta utan för hundratals andra företag, så misstänker jag, att våra exekutiva myndigheter inom 3 eller 4 månader komme att få mera att göra än vad de orka med. Det är nog sanningen.

Med beviljandet av den nästa delen av ifrågasatt kredit, nämligen de 115

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

miljonerna, blir det så, som jag förut sagt, att riksdagen beviljar riksbanksfullmäktige ansvarsfrihet för deras hittills förda förvaltning. Den tyngsta punkten för riksbanksfullmäktige är väl dock beviljandet av denna stora kredit. Denna skall nu avlyftas från riksbanken och läggas i riksgäldskontoret.

Slutligen är det en tredje punkt i detta sammanhang, som jag icke kan underlåta att beröra. Här ställas genom denna krasch tusentals människor fullkomligt på bar backe, för att använda ett populärt uttryck. En massa små sparare ha tecknat sina pengar i papper i denna koncern, och de förlora rubb och stubb, och det tycker man ju är bara en naturlig följd av att de bära sig åt på detta sätt. Dessa skola icke hjälpas. Då det däremot gäller aktieägarna i Skandinaviska banken, så förklarar man helt enkelt, att de skola hjälpas. De skola med statens hjälp garanteras en utdelning per år av 8 kronor per aktie. De skola ha $5\frac{1}{2}$ procents ränta på *sina* insatta pengar. Jag måste ju säga, herr talman, att jag tycker, att det går över alla väggar, när man tillåter sig att komma och föreslå något dylikt. Det är visserligen sant, att de ifrågasatta förlagsbevisen skola ha företråde framför aktierna, men om man läser igenom propositionen, skall man finna, hurusom tecknandet av dem faktiskt är en garanti från statens sida, reellt sett, för en ränta till aktieägarna av $5\frac{1}{2}$ procent. Tycka icke herrarna, att det åtminstone hade varit rimligt, att det hade sagts ifrån, att innan statens risker avvecklats och bliva till fulla gäldade, skall det icke få ske någon som helst utdelning på ifrågavarande aktier.

Så vill jag slutligen ställa en sista fråga, som förut icke alls har berörts. Det står på sid. 5 i propositionen:

»Med hänsyn till nuvarande ovissa läge torde emellertid kloket och förtänksamhet bjuda, att medel göras tillgängliga att möta eventuellt framträdande ytterligare behov av stöd åt det svenska kreditväsendet. För detta ändamål synes mig ett belopp av förslagsvis 30 miljoner kronor böra ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att användas i den mån särskilt behov av bistånd från statens sida kan konstateras föreligga och där dylikt bistånd synes bliva av verklig betydelse.»

Jag tycker, att det är det underligaste av allt. Man börjar med att begära ett visst belopp till ett visst kreditinstitut. Man fortsätter med att genom en omväg lämna stöd åt riksbanken för av dess ledning begångna synder under angivande av att det gäller stöd till en privatbank. Man tar ett tredje steg genom att i verkligheten garantera viss utdelning åt aktieägarna i den ifrågavarande banken. Man tar slutligen det fjärde steget och säger, att till allt detta måste riksdagen nu *in blanco* ställa till Kungl. Maj:ts förfogande 30 miljoner kronor, som kunna användas *efter gottfinnande* till andra kreditinstitut. Det är möjligt, att det är nödvändigt, det kan jag icke diskutera, men nog tycker jag ändå, att riksdagens ledamöter, som skola bevilja beloppet, borde ha rätt att få besked om vad som härvidlag är i faggorna. Där om sägs icke ett ord. Ingår det också i överenskommelsen, i herrarnas bakom grundlagen avhållna privata sammanträden? Anse sig riksdagens ledamöter verkligen kunna nöja sig med något dylikt? Jag måste för vårt vidkommande säga, att vi icke kunna vara med därom.

Jag vill slutligen erinra ännu en gång om alla de stora löften, som gävos i samband med Kreditkassan. Då skulle det icke heller bli några förluster. Allt lades upp så utmärkt som allra helst. Den dag som är ha vi emellertid alla dessa förut angivna förluster. Också då sade man, precis som herr Lindman nyss, nämligen att om vi icke lämna hjälp, få vi ökad arbetslöshet, konkursförfaranden och dylikt. Vi invände då, och vi göra precis samma invändning nu, att om det härvidlag är avsikten — den avsikten söker man väcka — att tillgodose det arbetande folket i landet, som icke är skyldigt till hela denna historia, icke har något med i herrarnas soppa, då går det an att åstad-

komma det resultatet på helt andra vägar, utan att man på detta sätt ikläder staten, d. v. s. skattebetalarna, risker, vars konsekvenser ingen i detta nu kan överblicka, men som mycket talar för komma att bli av den natur, att ni aldrig komma att kunna inlösa dem.

*Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)*

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Jag är icke alls säker på, att en diskussion sådan som denna är ägnad att bidra till skapandet av det förtroende, som man avser att vinna med stödaktionen, och som vi väl alla anse i det nuvarande läget önskvärt. Men å andra sidan förstår jag mycket väl, att man har ett behov vid detta tillfälle att ge luft åt sina känslor. Det är ju i själva verket något ganska oerhört, vi nu ha blivit ställda inför. Här har man under många år tillåtit ett okontrollerat privat intresse att driva sitt spel ända till dess att man kommer till katastrofens rand, och sedan kallar man på staten för att försöka förhindra, att vi störtas i själva katastrofen.

Icke minst vi socialdemokrater skulle ha anledning till ganska långa utläggningar i en situation som denna. Vi ha ständigt pekat på den fara, som ligger i att makten över det ekonomiska livet lägges helt i privata händer, att de ekonomiska maktmedlen uteslutande få användas för att tillgodose privata intressen, att staten saknar verklig kontroll över denna viktiga del utav samhällslivet. När vi ha kommit med dessa anmärkningar, har man ständigt mött oss med deklamationer om vad den fria företagsamheten och det privata initiativet betyda för samhällets blomstring; och man har under många år pekat just på Ivar Kreugers verksamhet såsom ett exempel på, hur en enskild man genom sin initiativkraft, sitt handlingsmod, kan skapa åt landet ära, kan visa, hur man går fram genom detta privata initiativ till, som det hette på sin tid, en ny stormaktstid för vårt land. Vi ha återigen fått rätt. Det har icke saknats röster, som pekat på vilka risker man löpte för vårt lands vidkommande genom det invävande, som skedde genom den Kreugerska verksamheten. Och nu i dag ha vi endast att konstatera faktum, vi ha återigen fått rätt. Det är till olycka för folk och land, att man, på det vis som här skett, utan kontroll från det allmännas sida, låter de enskilda spela med de ekonomiska värdena.

Jag skall nöja mig med att konstatera detta. Det ger ju icke anvisning om några utvägar i den aktuella situationen. Men det ger oss en erinran om, att vi icke kunna stanna vid en stödaktion här, som räddar oss ur en tillfällig förlägenhet, utan att denna sak måste få vidare konsekvenser, att statens inskridande måste gå längre än till insatser av kapital i vissa hotade företag.

När vi från socialdemokratiskt håll förklarat oss beredda att medverka i en stödaktion, har det naturligen icke alls skett av någon omtanke om eller ömhet för de privata intressen, som här äro engagerade. Vi ha sett framför oss konsekvenserna utav krascher inom bankvärlden. Vi ha förstått, att om allmänhetens förtroende undergräves genom en sådan krasch, så kommer denna krasch att vidga ut sig och få en helt annan omfattning än den egentligen på grund av förhållandenas natur behövde få, dra med sig näringslivet och åstadkomma stagnation inom industrien samt medföra en kolossal ökning av den förut stora arbetslöshetsarmén. Det är detta, som vi icke vilja taga på vårt ansvar.

Herr Kilbom säger här, att det finns andra vägar. Det vore ju av intresse att få en anvisning på, hur man i det aktuella läget skall kunna förhindra kraschen och dess konsekvenser utan ett inskridande utav den art, som här ifrågasättes. Kan man icke ge en anvisning till sådana utvägar, då får man själv ställa sig frågan, huruvida det är ansvarigt av representanter för arbetarklassen att så handla, att man förstorar en kris och försvårar en krasch, när man vet, att de som alltid hårdast få bära detta äro de minst skyldiga, de arbetande massorna. Vi socialdemokrater vilja icke genom att säga nej här taga

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

ansvaret för en krasch, som kanske kan undvikas i stället för att förstoras och medföra arbetslöshet och nöd för ytterligare många tiotusental av Sveriges arbetande folk.

Frågan om formen för understödet från statens sida har varit mycket diskuterad, och jag trodde ju, att — i vart fall för de personer, som hava deltagit i de överläggningar, som så mycket förskräckt herr Kilbom men som förefalla mig vara alldeles nödvändiga i ett ögonblick sådant som detta — formerna borde vara klara, men jag finner nu, att de här åter upptagits till diskussion. Jag skall nöja mig med att förklara, att vid dessa överläggningar har man från socialdemokratiskt håll varit mycket angelägen om att betona nödvändigheten av att staten för sin placering får den fördelaktigast möjliga ställning. Vi ha alltså ingenting att invända mot den tanke, som herr Lindman framkastade, om en form för placeringen, som ger staten rätt framför de nuvarande innehavarna av förlagsbevis. Men när man tidigare har diskuterat detta, har man ju i allmänhet kommit till det resultatet, att en sådan utväg skulle i sådan grad minska effekten utav statens åtgärder, att man borde undvika den. Jag har självklart ingenting emot, att saken prövas inom vederbörande utskott. Det är ett uppenbart intresse, att statens placering får så god ställning som möjligt, och att den framför allt sker under sådana former, att den icke blir ett sätt att gynna enskilda, som i detta fall icke få gynnas.

Jag kan, när jag talar om detta, icke underlåta att fästa uppmärksamheten vid en detalj, som blivit ganska litet berörd i detta sammanhang, nämligen privatbankernas insatser. Om man utgår ifrån, att en begynnande krasch inom bankvärlden får för hela vår bankvärld långt gående konsekvenser, så borde det ligga närmast till hands för de i denna bankvärld mest intresserade att här skrida in hjälpende och stödjande och att göra detta både efter måttet av vars och ens krafter och på ett effektivt sätt. Det talades till en början om att från privatbankernas sida skulle mobiliseras ett belopp av 50 miljoner kronor. Detta har nu sjunkit till 40 miljoner kronor, och man gör placeringen för halva beloppet på ett år och för den andra hälften på två år. Detta betyder alltså, att de intressen, som på det närmaste äro knutna till vad som sker och som borde vara alldeles speciellt skyldiga att hjälpa till, försöka smita undan så billigt som möjligt och draga sig ur leken så fort som möjligt. Det är anledning att fästa uppmärksamheten på att i detta ögonblick, när man kräver så stora insatser av staten, så ser man, hurusom dessa enskilda intressen med sina stora möjligheter visa ett mycket ringa ansvar inför samhället och inför en ordning, i vilken de i hög grad äro meddelaktiga.

Det kanske också kan tillåtas mig att säga ett ord om kontrollen. Det har för oss varit av ganska stor vikt, att när staten på detta sätt träder in, staten också skall erhålla möjlighet till kontroll över den fortsatta verksamheten. Jag vill icke här försöka skissera, hur den kontrollen skall anordnas. Det kan tänkas ske på åtskilliga olika sätt, och jag hoppas, att man inom bankoutskottet skall undersöka, huruvida det icke finns anledning att här ge anvisningar, som leda till att kontrollfrågan tages upp på nytt och att man eventuellt under den tid, som staten är engagerad genom vad som nu kommer att beslutas, också har möjlighet icke blott att följa verksamheten utan också att säga ett varnande ord och eventuellt inskrida mot oklöka åtgärder.

Jag tror emellertid, att det vore fel om man begränsade kontrollfrågan till vad som nu närmast föreligger. Säger oss icke det inträffade, att det är nödvändigt, att samhället får en fortlöpande kontroll inom det ekonomiska livet, och borde icke detta kunna föranleda regeringen att på allvar taga upp frågan om de former, varunder man kan erhålla en sådan kontroll? Vi kunna icke bara gång efter annan göra utgifter och inskridanden från statens sida för att sedan låta saken ha sin gång, tills vi nästa gång stå i en mycket värre situa-

tion. Det är icke ansvarigt av statsmakterna att bara låta det hela löpa. Vi ha fått så många varningar, att det nu bör vara på tiden att verkligen överväga frågan om en effektiv allmän kontroll över vårt ekonomiska liv och över de krafter, som verka därinom.

Bland de punkter, som nu närmast blivit uppmärksammade, förekommer även frågan om utdelningen. Det har dess bättre satts det villkoret, att det för förra året icke får ske någon utdelning. Det skulle ju i själva verket ha varit något rent fantastiskt om i samma stund som staten gör en stor stödaktion, aktionärerna skulle taga ut miljoner ur banken i form av utdelning. Jag tror, att det är en oriktig tolkning, när herr Kilbom säger, att genom den formulering, som här har givits, skulle man garantera aktieägarna 5½ procents utdelning. Man har endast maximerat utdelningen, men, som någon sade i går, det är ju i allmänhet så, att maximipris lätt bli minimipris, och att man därför aldrig kommer ifrån en utdelning av denna storlek, såvitt banken överhuvud taget har någon möjlighet att ge utdelning. Jag har emellertid utgått ifrån, att när regeringen har föreslagit detta, så har det skett under den förutsättningen, att det verkligen finns tillgångar att utdela, d. v. s. att det finns en verklig och icke bara en konstruerad vinst, att det har gjorts ärliga avskrivningar, och att man, först sedan detta blivit gjort och sedan banken har fullgjort sina skyldigheter mot sina långivare och mot staten, kan konstatera en vinst, som kan medge utdelning, då begränsad till 5½ procent. Det är ju möjligt, att det för att undanröja alla missförstånd på den punkten vore klokt av utskottet att göra vissa tillägg till bestämmelsen, där man uttryckligen sade ifrån, att man naturligtvis icke kan vara med om att banken under denna tid konstruerar vinster med anlitan av fonder o. dyl., utan att den reella förutsättningen måste vara, att det efter ordentliga avskrivningar och efter fullgörande av alla förpliktelser finns en verklig vinst av årets verksamhet att dela ut. Att göra vinstutdelning under andra förhållanden vore ju rena skojet för att icke säga rena svindeln.

Det är kanske ytterligare en sak, som här bör sägas. Även om jag tillmäter systemet mycket ansvar för vad som i ett fall sådant som detta har inträffat, så är det uppenbart, att det icke är likgiltigt, vilka personer som sitta i ledningen för företaget i fråga. Jag utgår ifrån, att om staten nu träder till, skall det också vara möjligt att tillse, att det företag, som staten på detta sätt stöder, i sin ledning får personer, till vilka man kan hysa något förtroende, och att de, som genom händelserna blivit komprometterade, icke längre få sitta kvar och förvalta banken.

Beträffande de 30 miljonerna kan det nog sägas, att de varit föremål för mindre diskussion än de 215 miljonerna. På denna punkt kan man anlägga många olika lämplighetssynpunkter, och frågan är, om det icke är alldeles för tidigt att nu ge regeringen en sådan fullmakt. Jag räknar emellertid med att även den saken kommer att övervägas av utskottet.

Jag vill sluta med att ytterligare markera, att när vi medverka till denna åtgärd, så sker det med hänsyn till de konsekvenser, som kunna följa av en underlåtenhet från statens sida att göra något. Jag skulle finna det riktigast, om de, som sitta i den svenska riksdagen, innan de försöka att personligen komma undan ett ansvar här, till sitt samvete ville ställa den frågan, om de vilja taga ansvaret för sådana konsekvenser. Det är lätt för enskilda och småpartier att smita från sitt ansvar, men det är icke vidare imponerande, om man gör det, bara därför att man vet, att andra komma att taga ansvaret.

Herr Larsson i Stockholm: Herr talman! Jag hade givetvis icke tänkt att uppträda i denna remissdebatt, men ett uttalande av herr Lindman föranledde mig att begära ordet.

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

Det är något förvånande, synes det mig, att herr Lindman kan redan på detta stadium komma fram med ett påstående som detta, att om icke riksbanken lämnat krediter till Skandinaviska kreditaktiebolaget, detta tillskott av 115 miljoner kronor icke skulle ha erfordrats — jag fattade åtminstone, att han menade så. Ja, herr Lindman, är herr Lindman så absolut säker på den saken? Kanske visserligen icke detta tillskott hade behövts i den form, som nu sker, men det kan mycket väl tänkas, att den form, som använts för de 100 miljonerna också hade behövt användas för ett annat tillskott, som kanske — jag säger *kanske* — måst bli ännu större än 115 miljoner kronor.

Det är klart, herr talman, att jag icke kan giva mig närmare in på dessa saker, då jag är förhindrad därtill av tysthetsplikten, men jag skulle vilja tillråda både herr Lindman och övriga av kammarens ledamöter, att icke göra några påståenden, innan bankoutskottet fått se och granska bankofullmäktiges handlingar i berörda avseende. Jag kan ju säga här, att ifrågavarande krediter till Skandinaviska kreditaktiebolaget beviljats under vissa förutsättningar, som bankoutskottet i detalj fått del av, och jag kan också tillägga, att — åtminstone vad mig beträffar och jag skulle tro även vad övriga bankofullmäktige beträffar — vi handlat med hänsyn till det allmänna bästa. Om vi lyckats däruti eller ej, vill jag naturligtvis icke uttala mig om. Det blir i första hand bankoutskottet och i sista hand riksdagen, som får döma härom. Jag vill blott framhålla, att jag är övertygad om att ingen av fullmäktige kommer att undandraga sig det ansvar, som kan påvila dem i dessa saker.

Till sist vill jag ännu en gång framhålla, att jag tror det är klokt, om man sparar sakdebatten, till dess bankoutskottet kommit med sitt utlåtande rörande bankofullmäktiges handlingar överhuvud taget.

Herr Sköld: Herr talman! Jag begärde ordet för att bemöta den grava anklagelse, som av herr Lindman här framkastades — ja, herr Kilbom var inne på samma sak, men det förvånar mig ju mindre. Om jag fattade herr Lindman rätt, menade han, att den situation, som nu uppstått, egentligen orsakats av riksbanken. Allt detta hade icke erfordrats, om icke riksbanken lämnat viss kredit; därför skall riksbanken klandras. Och herr Lindman yttrade, att riksbanken nu måste söka lindring. Jag måste för min del säga, att jag väntat bättre av herr Lindman, ty jag kan väl antaga, att herr Lindman är väl insatt i de saker det här är fråga om.

Till en början är det väl klart för herr Lindman, att riksbanksfullmäktige icke sökt någon lindring. Riksbanken har icke yttrat något annat i denna sak än att det föreslagna stödet skall användas så, att därmed Skandinaviska bankens förbindelser inlösas på ett sådant sätt, att icke stödaktionen leder till en ökning av sedelutgivningen och sålunda till en inflation. Detta yttrande betyder ju ingenting annat än att riksbanken i detta sammanhang måste fästa uppmärksamheten på sin valutavårdande uppgift och givetvis måste föra på tal de omständigheter, som därvid kunna ifrågakomma. Jag vill dessutom säga gentemot herr Lindmans påstående om att hade icke dessa krediter lämnats, hade allt varit gott och väl, att jag tycker herr Lindman och andra vedersakare mot riksbanken borde inse, att detta är ett ganska löjligt argument. Det innebär ju ingenting annat än att om riksbanken varit strängare än den är och satt ledningen för Skandinaviska banken under förmynderskap, så att icke ledningen fått möjlighet att giva sig ut på hal is, så hade ingenting farligt inträffat. Man fordrar alltså, att riksbanken skall framträda såsom någon slags förmyndare för Skandinaviska banken.

Nu tror jag, att jag har rätt att säga så mycket, som, att de krediter, varom det här kan bli tal, äro just de krediter, som lämnades första gången i februari månad och senare under våren 1931. Det kan icke vara tal om några andra. Och

då måste jag fråga: Vad hade man sagt från de privata bankernas sida och ifrån de kretsar, som stå herr Lindman nära, vad hade man den gången sagt, om riksbanken vägrat att rediskontera växlar från en av landets allra största banker och växlar, utställda av ett par av landets största ekonomiska företag? Vi skola komma ihåg, att det var under tiden februari—april i fjol. Vi måste väl ändå ha klart för oss, att riksbankens uppgift är att driva bankmässig verksamhet och vid beviljande av krediter taga hänsyn till bankmässigheten av krediterna.

Jag tror, att det är ett uttryck för efterklokhet att nu komma och säga, att det som hände under nämnda tid i fjol icke borde hänt. Jag kan säga detta därför att i februari månad förra året var jag icke ledamot av bankofullmäktige och har därför icke något direkt ansvar för krediterna i fråga. Därför har jag så mycket större rättighet att säga, att det bör vara någon måtta på efterklokheten. Jag frågar: Det är väl ingen, som tror, att Skandinaviska banken i detta ögonblick har allt sitt växelmaterial i riksbanken? Och jag frågar: Är det någon, som tror, att Skandinaviska banken vid de tillfällena, varom här är fråga, icke skulle hava kunnat få denna kredit på andra växlar än de nu belånade? Det är ingen tvekan om den saken. Då hade dessa belopp kommit i alla fall att på en annan väg leda till samma ändamål. Jag menar därför, att det kan finnas anledning för herrarna att tänka sig för, innan man kommer med dessa anmärkningar, att denna situation skapats genom riksbankens kreditpolitik. Det är icke så, att riksbanken har på något sätt tvingats på grund av likviditetssvårigheter eller på grund av engagemangens natur att hos regeringen eller riksdagen söka något stöd.

Jag har märkt sista tiden, att det pågår en viss legendbildning i detta avseende. Jag vet nog också, varifrån den kommer. Men jag tycker, att sådana själviska syften, som ligga bakom detta försök att sätta riksbanken i sticket, borde icke vinna genklang i riksdagen.

Herr Forssell: Herr talman! Det föreföll mig, som om de önskemål, som under debattens första anföranden androgos — jag tänker särskilt på de ytt-
randen, som avgåvos till protokollet av herrar Lindman och Olsson i Kullenbergstorp med deras påpekande av den stora önskvärdheten, dels att det nya förlagslånet komme att få prioritetsrätt framför det gamla, dels att man borde gå till grunden med Skandinaviska kreditbankens ställning, så att man finge full klarhet, huruvida de beviljade medlen verkligen skulle vara tillräckliga — det föreföll mig, säger jag, som om det i denna remissdebatt från borgerligt håll kunde varit nog sagt med detta. Jag skulle icke hava begärt ordet, om icke från särskilt det socialdemokratiska partiets ledare fällts några ord, som jag för min del icke velat låta stå alldeles oemotsagda och alldeles okommenterade i detta protokoll.

Det är så sant, som herr Per Albin Hansson yttrade, att vad vi nu fått uppleva ger anledning till mycken eftertanke. Man måste ju säga sig — jag för min del har sagt mig det inför de senaste veckornas händelser — att det kanske är en alldeles hopplös uppgift att försöka i vårt moderna samhällsliv förfäktas läran om det individuella självansvaret. Det är kanske hopplöst att säga till människorna: Ni skola försöka stå på egen grund och klara er själva och söka att komma bort från att begära hjälp av staten; ty den, som begär hjälp av staten, blir beroende och förlorar sin självständighet. Detta har varit, det erkänner jag, en lära, som jag sökt att förkunna under åtskilliga år och av allt mitt hjärta bekänt mig till. Men när man ställes inför sådana upplevelser som denna, drives man onekligen till en omprövning av förutsättningarna för hela denna uppfattning. Det blir sannerligen icke så lätt att komma och säga till Sveriges bönder: »Försök klara er själva, försök stå på egna ben, så vinner

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

ni självständighet!»), när man inom några dagar blir tvungen av tidsomständigheterna att engagera det allmänna och staten i så kolossala belopp för vissa närings- och finansintressens räkning. Jag måste medge, att hela problemet kommit i en fruktansvärd och oroande belysning genom den senaste tidens utveckling.

Det är sant, att läran om det individuella självansvaret ju aldrig kunnat rest-löst tillämpas. Tidsomständigheterna ha även förr ju tvingat till avsteg därifrån. Men proportionerna ha varit så enormt mycket mindre. Och huru har icke opinionen reagerat?

Jag kan i detta sammanhang icke underlåta — det är kanske en svaghet från min sida — att draga fram personliga erinringar. Men jag vill påminna om, hurusom jag förlidet år, under erinran om den växande skuldsättningskrisen inom jordbruket, lade fram en motion, som gick ut på att staten skulle reservera till en början en fond på 25 miljoner kronor för att hava i beredskap till att bl. a. stödja kreditinstitut, in-teckningsbanker och sparbanks, som finansiera jordbruket. Om det skulle bli aktualitet av jordbrukets skuldsättningskris, skulle till Kungl. Maj:ts förfogande stå i första hand ett belopp på 25 miljoner kronor för att möta denna kris. Hur mottogs det förslaget? Det var så löjligt att tänka sig ett så ofantligt belopp. Det yttrades i denna kammare, att jag kom med proposer om ett veritabelt guldregn — jag minnes, att det uttrycket fälldes — som jag ville strö ut över den svenska landsbygden.

Mina herrar! Jag vill understryka, att denna statliga stödaktion, detta avsteg från eljest omfattade grundsats, föreslogs med anledning av en långvarig lågkonjunkturs resultat, som drabbat en stor samhällsklass och för vilka ingen enskild medborgare kunde göras ansvarig. Summan som då föreslogs var dock bara en bråkdel av vad som nu föreslås för ett visst kreditinstitut. Jag sade visserligen, att jag genast var beredd att medgiva, att det föreslagna beloppet var för litet. Och jag anförde i detta sammanhang, att jag i anslutning till händelserna 1922—1923, då 110 miljoner kronor beviljades industribankerna, var beredd att acceptera ökning av fonden för att lätta skuldskrisen på jordbrukets område. Det medgivandet gjordes med tanke på jordbrukskrisens möjligen kommande omfattning. När det gällde detta djupgående sociala krav på finansiell hjälp, möttes dock denna tanke så, som jag antytt. Och nu, nu stå vi inför nödtvånget att om någon dag bidra med vida över 200 miljoner kronor för att stödja ett visst enskilt bankföretag, vars svårigheter säkerligen sammanhånga med direkt påvisbara missgrepp ifråga om kreditgivningen!

Tiderna förändras, mina herrar! Man ställes inför en ny situation. Man nödgas måhända taga under omprövning hela sin ekonomiska världsbild så att säga. Man blir rent av tvungen att taga under diskussion just denna som jag kallade liberala uppfattningen om ekonomien och samhällslivet, som jag efter fattig råd och lägenhet sökt göra mig till tolk för.

Men, mina herrar, om jag också gärna och villigt medger, att herr Hansson har skenet för sig, när han tar fram denna synpunkt på frågan, så måste jag ändå säga, att vid litet närmare eftertanke kan jag icke alldeles medge, att denna liberala grundsyn, som jag sökt förfäktat, lidit bankrutt. Här kommer man in på problem, som ännu ligga outredda. Man ser endels och profeterar endels mer än vanligt annars. Men när här i debatten den borgerliga åskådningen dragits in som en förklaringsgrund till den bortgångne finansmannens verksamhet och det sagts, att hans verksamhet och resultatet av densamma har givit ett belägg på oriktigheten, på grundlösheten av denna borgerligt liberala samhällsuppfattning och att denna verksamhet i stället givit stöd åt den socialdemokratiska åskådningen, så vågar jag i alla fall om denna tolkning säga, att den förefaller mig dock kanske något förenklad. Som sagt, man kommer här in på personligt hållna analyser av en enskild människas motiv och syn

på saker och ting. Det måste man göra med all reservation. Men jag måste ändå säga, att kanske förhåller det sig så, att den stora katastrof, som Ivar Kreugers bana mynnade ut i, berodde icke så mycket på hans borgerligt ekonomiska liberala samhällsuppfattning och verksamhet, utan den sammanhänge med att han delade en viss grundsyn på de internationella förhållandenas stabilitet. Han var optimist — det har man fått höra från alla håll — optimist ut i fingerspetsarna. Han trodde helt enkelt på att den tid var förliden, då de stora nationella folkpersonligheternas kamp mot varandra pågick; han trodde, att den tillhörde ett definitivt förflutet. Han räknade med en allmän seger för folkförbundstanken, fredstanken mellan folken. Han trodde på allt detta, som, herr talman, mina herrar, förts till torgs också i denna kammare, också i denna riksdag. Han har delat denna grundsyn. Han har förts fram mot sin katastrof därför att han satt in för mycket på denna världsbild, som visat sig förfelad och grundfalsk. Han sögs ned i virvlarna, när skenet var borta, när denna yta brast sönder och kampen började mellan de nationella lidelserna. Jag tror, att det är där djupast katastrofen bottnar: icke i den borgerligt liberala grundsynen utan i den fruktansvärda spänningen i världen mellan stora imperialistiska och nationalistiska makter. Jag tror, att det är en analys av situationen, som mera träffar det riktiga, än då man går löst på den borgerligt ekonomiskt liberala samhällsgrundsynen.

Jag har velat, herr talman, till kammarens protokoll anteckna denna min uppfattning, som jag tror kan vara lika så god som någon annan *med hänsyn till nu tillgängligt material*. Herr talman! Ivar Kreuger laborerade på det stora finansiella fältet med samma falska grundförutsättningar, som våra avrustningsivrare laborera med, när det gäller det militärpolitiska fältet. Jag hoppas och önskar, att de herrar, som draga den slutsatsen av det internationella läget, att de anse sig böra gå fram med avrustningskravet, icke en vacker dag hastigt och oförmedlat måtte stå inför en liknande katastrof för sin *politik*, som den mannen fick stå inför på sitt särskilda område.

Ja, herr talman, jag skulle också vilja tillägga ännu några synpunkter. Herr Per Albin Hansson talade om att det socialdemokratiska partiet återigen fått rätt, att det varnat för detta, och att folket icke lyssnat till socialdemokratiens Kassandrarop. Det är rätt intressant att konstatera, att ungefär en kvart efter det att herr Hansson yttrat detta, en av det socialdemokratiska partiets allra främsta målsmän, när det gäller de ekonomiska synpunkterna, en man som vi satt in i bankofullmäktige, herr Sköld, kommer upp och säger: det var alldeles omöjligt för bankofullmäktige, riksdagens egna ombud, att i februari 1931 begripa ett dugg av alltsammans. Herr Sköld har givit herr Hansson det svar, som jag nu icke behöver giva. Herr Sköld har själv sagt ifrån, att det är orimligt att begära, att man i februari 1931 skulle ha haft något begrepp om vad som skulle komma att förestå. Vid sådant förhållande, då herr Hansson fått detta svar från sitt eget betrodde ombud i banken, har jag ingen anledning att närmare och djupare inlåta mig på detta kapitel.

Herr talman! Jag skulle kunna sluta med detta, men jag vill återkomma till min första utgångspunkt. Det medgives allmänt, att vi här stå inför ett utomordentligt allvarligt, icke bara praktiskt aktuellt ekonomiskt problem utan även ett problem av principiell natur, som måste ha sin inverkan på ett framtida ställningstagande för var och en som deltagar eller kommer att deltaga i svenskt politiskt liv. När man läser motiveringen för regeringens stödproposition, finner man bl. a., att det står där, att det är alldeles nödvändigt att stödja ifrågasvarande bankinstitut i dess svårighet med hänsyn till det storartade komplex av sociala, ekonomiska och finansiella intressen samt näringsintressen, som knutit sig till detta; ett sådant bankinstitut är ju som ett stort, väldigt träd med rötter, som sträcka sig djupt ned i folklivet. Jag vill påpeka, att precis samma argu-

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

mentering kan användas för varenda bank i detta land, som nått någon omfattning. Och även om det skulle röra sig om mindre banker, är det ett samhällsintresse att icke på en ort allting kastas över ända genom att banken går överstyr. Går man alltså in för denna stödlinje och denna motivering, har man därmed — det är min bestämda känsla — utfärdat någon slags deklARATION om ett skydd för hela den form av ekonomisk verksamhet, som består i bankverksamhet. Detta gör ju, att frågan om en kontroll ovillkorligen kommer i ett särdeles aktuellt läge, och den frågan måste också dryftas, ehuru jag förvisso med hänsyn till de erfarenheter man har av den bankinspektion vi haft sedan en del år och det vittnesmål, som nyss avgivits om bankofullmäktiges begränsade förmåga att här göra någon insats, måste säga mig, att jag även på detta område hyser mycket starka tvivelsmål, mycket stor skepsis om att den samhälleliga kontrollen skulle betyda så vidare mycket. Kanske skulle den icke komma att betyda något annat än en viss förlamning i de ögonblick, då det *borde* handlas, och kanske skulle den vara utan effekt, då det *icke* borde handlas.

Herr talman! I denna situation har jag endast velat framföra dessa synpunkter.

Herr Wigforss: Herr talman! Det var med anledning av herr Lindmans yttrande, som jag begärde ordet, men icke för att på något sätt ingå i försvaret för vad riksbanken företagit — detta faller alldeles utanför min kompetens — utan för att erinra om att om man för över diskussionen på det plan, som herr Lindman lade den på, man säkerligen förrycker det riktiga perspektivet. Det är icke så i detta ögonblick, att vi ha att rikta in uppmärksamheten i första hand på de svagheter, som kunna vidlåda samhällets egen ekonomiska kontroll. Det stora problemet är, huru man i detalj skall kunna klara upp ett enskilt företag, som, lett av den privata företagsamhetens principer, råkat i svårigheter. Därmed är man inne på hela problemet om huru man överhuvud taget skall kunna komma till rätta med näringslivet i de former, som det för närvarande har, och då kommer utan tvivel den frågan att uppstå, om samhället i någon form kan ingripa för att förebygga sådant som nu skett. Jag kan gärna giva herr Lindman rätt i, att *då* kommer även frågan fram om riksbanken och om statens andra kontrollorgan. Kärnpunkten är emellertid problemet om det privata näringslivet och det privata bankväsendets defekter. Det är orimligt att i detta ögonblick lägga huvudvikten på något som i viss mån är sekundärt. Vårt intresse är icke att anklaga de organ, som staten har, utan i stället att se till, om vi kunna stärka deras ställning för att kunna förebygga sådana olyckor, som dem vi nu stå mitt uppe i.

Jag tror, att det är oriktigt att, såsom nu skett från åtskilliga håll, hävda — till min förvåning har man gjort det även från kommunistiskt håll — att man i det nuvarande läget skulle betrakta staten som en enskild företagare, som en enskild långgivare, som har till huvudsaklig uppgift att se till, att man icke behöver satsa några penningar eller taga några risker. I det ekonomiska livets närvarande läge befinner vi oss nog icke i den situationen, att vi kunna säga: tillsvidare låta vi det privatkapitalistiska systemet sköta sig självt; vi hålla på principen, att staten skall hållas utanför och att riskerna och förlusterna få tagas av enskilda; blir det tillräckligt svårt och bli katastroferna tillräckligt omfattande, ja, då äro vi framme i — såsom herr Kilbom skulle anse — en revolutionär situation, där det blir fråga om, låt mig säga, ett statsingripande. Med den allmänna uppfattning socialdemokratiska representanter kunna vi socialdemokrater icke vänta på katastroferna med alla de olyckor de skulle medföra för enskilda medborgare, utan äro vi villiga att gripa in, *innan* katastroferna hunnit inträffa — och detta naturligtvis icke minst med hänsyn till industriens arbetare.

Jag förstår mycket väl, huru en man som herr Olsson i Kullenbergstorp med visst jämnmod kan se en katastrof för vissa delar av den svenska industrien. Jag kan så mycket mer förstå det, som jag delar det känsloläge, som ligger bakom hans kritik, när han tydligt jämför det sätt, på vilket statsmakterna hittills varit villiga att behandla skuldsatta jordbrukare o. s. v., med de metoder man finner rimliga att använda, när det gäller storföretag. Men jag tror, att det vore en kortsynt politik även från bondeförbundshåll, om man nu hävdade, att man skulle låta industrierna gå under och arbetslösheten ökas. Jag är icke säker på att man på den vägen skulle komma fram till någon hjälp. Jag tror, att det riktiga är, att man betraktar det nuvarande näringslivet som i vissa väsentliga hänseenden sjukt, och att den ende läkaren, som vi kunna vända oss till, är statsmakterna, trots de svagheter man kan peka på, när det gäller de åtgärder, statsmakterna kunna tillgripa. Ser man problemet från den synpunkten, blir det en positiv uppgift för dem, som äro intresserade för de breda lagrens välfärd, att här finna de lämpliga vägarna för att åstadkomma förbättringar.

Det problem, som naturligtvis är ömtåligt, är frågan, huru man i ett dylikt läge skall fördela, låt mig säga, förlusterna mellan olika medborgare. Det kan icke hjälpas, att i denna situation socialdemokraterna anse det orimligt, att icke ansvaret skulle bäras av de enskilda företagarna, som med full vetenskap om de risker, det privata näringslivet medför, givit sig in i detta näringsliv. Det är orimligt att i ett sådant läge söka rädda dem från nödvändiga förluster. På den punkten är jag ense med dem, som finna det orimligt att tänka sig, att när staten griper in för att rädda en storbank från krasch, och när det är på det sättet, att om staten icke ingriper, all sannolikhet föreligger för att hela aktiekapitalet skall bortskrivras, en utdelning åt aktieägarna skall kunna ske under de närmaste åren.

Jag tycker också, att det är överraskande, att man icke från regeringens sida lyckats pressa andra enskilda banker till att göra större insatser i nuvarande läge, då det väl ändå är ganska otvivelaktigt, att en katastrof för landets kanske största bank i det läge som nu råder i samband med den stora Kreugerkoncernens avveckling icke kan undgå att även i högsta grad drabba dessa andra banker. Det gäller sålunda, huruvida man kan finna en form, varigenom även tecknarna av förlagslån skola satsa pengar för skattebetalarna. Hur detta skall kunna ske, kan jag icke bedöma, men eftersom både herr Lindman och herr Olsson i Kullenbergstorp, som deltagit i förhandlingarna med regeringen, anse en sådan väg framkomlig, förmodar jag, att det finns skäl för det. Det, som i grunden inställt sig som uppgiften för en statlig stödaktion, är att vidmakthålla detta kreditinstitut som ett statens organ, som kan fortsätta och fylla sina uppgifter.

Det är rimligt, att även insättarna få göra sin insats. Det faller väl icke alldeles utanför den praktiska politiken att diskutera den saken. När man tidigare från socialdemokratiskt håll understrukt, att insättarna i bankerna — då gällde det en sparbank — i vissa fall kunde ha anledning vänta, att deras insatser skulle vara garanterade, då har från den andra sidan framförts den uppfattningen, att insättarna i banker få taga vissa risker liksom andra och att det vore en affärsspekulation, när man satte in pengar i banker. Det var endast av ren barmhärtighet, man ville hjälpa dem, så att de icke förlorade hela det insatta kapitalet. Nu säger någon, att när det gäller att hjälpa storbanker, är det icke fråga om insättarna, utan då är det fråga om låntagarna, och det är på sätt och vis riktigt. Men dessa frågor äro så nära förbundna med varandra, att man måste säga, att dessa instituts vidmakthållande förutsätter, att man också vidmakthåller förtroendet för desamma, och det betyder i grunden, att staten måste träda till, så att icke insättarna för-

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

lora någonting. Att staten i detta fall betyder skattebetalarna, är riktigt, men å andra sidan kan det väl icke förnekas, att staten icke är något annat än de egna medborgarna. När skattebetalarna satsa för att upprätthålla ett för landets ekonomiska liv nödvändigt företag, satsa skattebetalarna för sitt eget bästa och icke för någon annans, på samma sätt som när skattebetalarna satsa för att bereda arbete åt de arbetslösa, så göra de det icke bara för de arbetslösa utan även för eget bästa.

Man får för sitt ingripande välja en form, varigenom, när det allmänna påtager sig vissa risker, detta också förbindes med någon form av delaktighet. Man skall icke leva kvar i dessa gamla liberala föreställningar om att de enskilda företagen äro under alla förhållanden enskilda företag. Det finns, som kammarens ledamöter känna till, så många exempel, där man icke kan tillämpa samma synpunkter på en företeelse, då den är liten och av ringa betydelse, som då den vuxit ut till stor omfattning. Man kan låta ett litet enskilt företag ryka. Det få de närmast intresserade taga konsekvenserna av. Men när man kommer till företag av typen storbanker och dylika, är man borta från vad som rimligen kan kallas för enskilda företag. Det är allmänna företag, och det är ett allmänt intresse, hur de skötas. Det är det allmännas både rättighet och skyldighet att begagna de medel, som det allmänna har, för att se till, att deras skötsel blir så god som möjligt.

Jag tror sålunda, att man kan med starka skäl motivera rätten och skyldigheten från samhällets sida att här utöva kontroll. Det stora problemet är, vem som skall utöva denna kontroll. Det är riktigt, när man pekar på, att bankinspektionen icke fattat sin uppgift så, att den skall varna i tid utan ansett sig böra vara en representant för optimismen och alldeles förebygga onödig pessimism, men naturligtvis faller den då lätt i den gropen, att den även förebygger en riktig pessimism. När man ser bankinspektionens svårigheter, så förstår man, vilka svårigheter det överhuvud taget möter från allmänhetens sida att på ett effektivt sätt utöva kontroll. Riksbanken har naturligtvis härvidlag sina svårigheter. Det förefaller mig dock, trots herr Forssell, som om sanningen låge åt det håll, herr Sköld pekat på, att man närmast förutsätter, att ledningen av riksbanken skulle haft mycket bättre förstånd på det ekonomiska läget än de enskilda, t. ex. ledningen av Skandinaviska banken. Nu vill jag tillägga, att det, som, såvitt jag förstår, varit svårigheten för riksbanken, är, att den icke har haft den inblick i dessa enskilda finansinstituts ställning, som den kanske bort ha, innan man beviljade mycket betydande krediter. Men en sådan inblick har man tydligen även inom detta kreditinstitut själv ansett överflödig. Man har litat på den store finansmannen.

Jag skulle vilja tillägga ett ord till herr Forssell i denna sak. Han menade, att denna katastrof kanske ändå icke var ett exempel på en katastrof för det liberala ekonomiska systemet, därför att han ansåg, att det var en annan sida hos Ivar Kreuger, som var avgörande, nämligen hans tro på finansens internationella uppgift. Men finns det någonting, som är mera typiskt för den ekonomiska liberalismen än dess tro på internationalismens betydelse. Det är fortfarande dess starka sida, och jag tror, att det icke är på den punkten, som felet ligger. Tanken — om jag vågar säga någonting i denna mycket debatterade sak — tanken, som låg bakom denna internationella finanskoncern, att flytta över kapital från länder med överskott på sådant till länder med brist på kapital, det är en tanke, som man icke kan släppa. Jag tror, att om man vandrar den nationalismens väg, som herr Forssell rekommenderar, kommer man till större fattigdom, än som för närvarande är nödvändigt. Alltså, att flytta över kapital till länder med brist på dylikt från länder med överskott därav, är i princip, såvitt jag kan förstå, en nyttig gärning för folkhushållningen. Men när denna princip blivit omsatt i praktiken och när de, som haft hand om

denna koncern, råkat i ekonomiska svårigheter, då inträder något, som jag tror pekar djupt ned i grundvalarna för detta ekonomiska system, och det är, att dessa enskilda företagare betrakta sig faktiskt icke som representanter för ett allmänt intresse, utan de äro så vana vid att se det hela som sin enskilda angelägenhet, de äro av tradition och genom den allmänna opinion som härskar mycket, mycket obruten i vårt samhällsliv, så inställda på att klara sig själva med vilka medel som helst, att när rimliga medel icke räcka till, gripa de till orimliga. Men detta innebär, såvitt jag förstår, icke någon dom över den internationalism, som tagit sig uttryck i detta stora finansföretag. Det innebär endast ytterligare ett bevis för det, som vi socialdemokrater så länge sagt, att enskilda företagare bygga upp på olika områden, icke bara inom industrien utan även inom finansens, skapelser, som växa dem över huvudet. När de så icke kunna styra dem, blir staten den enda, som kan gripa in. Med hur starka medel och med vilka svårigheter det sker, det ser man. Men därom äro vi emellertid alla ense, att det enda organ, som kan gripa in i detta ekonomiska läge och i en sådan situation, är samhället. De enskilda ha icke krafter därtill.

Jag tror, att det i denna diskussion gäller att ännu en gång understryka, att här se vi det praktiska erkännandet av att det finns icke någon annan makt, som kan inge allmänheten förtroende, det finns icke någon, som folk mera litat på, än det organiserade samhälle, som vi kalla för staten.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! När den allmänna opinionen behandlar politik och politici, brukar man betrakta dem såsom orosanledningar, som egentligen störa det lugna samhällslivet och enkanerligen näringslivet, så att man helst skulle vara tacksam för, om man vore av med allt vad politik och politici heter. Jag brukar, när jag i enskild diskussion med människor är inne på detta ämne, erinra om att förhållandet är det rakt motsatta. Det är ofta så, att när livet inom samhället, varest krafterna röra sig fritt, trasslar till sig på ett särskilt sätt, när förluster uppstå, när ekonomisk vådeld eller annat tar vid och påkallar herrar politikers uppmärksamhet, då få statsmakterna gripa in för att söka begränsa förlusterna och söka så långt som möjligt bringa reda och ordning i det hela.

Jag tror, att denna kammares ledamöter och de, som sitta i regeringsställning, kunna utan övermod i detta sammanhang erinra om den saken. Men det gäller väl då också att visa, att vi kunna och vilja behandla spörsmålen på ett sådant sätt, att de lyckligast möjliga resultaten ernås och att man icke undanskjuter den bästa möjliga lösningen samt att man icke ur olika synpunkter gör problemen svårare att komma till rätta med, än vad som bleve fallet genom ett annat handlingssätt från vår egen sida. Det gäller helt naturligt, att objektivt och ingående, allvarligt och fast pröva situationen och söka vidtaga de åtgärder, som en sådan prövning visar vara de fördelaktigaste och bästa.

Jag har icke kunnat underlåta att påminna härom, när vi nu ha att avge ett prov på vad parlamentarism och demokrati betyda såsom regleringsfaktorer för det ekonomiska livet, eller åtminstone såsom tillskyndare av ett sunt och hållbart förfaringssätt i situationer sådana som denna.

Jag vill då först säga, att jag fullväl ser omfattningen av och risken i den insats, som här påkallas från samhällets sida. Men å andra sidan bör man icke förstora det man i detta avseende står i färd att göra. Det bör icke i vår överläggning givas en omfattning sådan, att riksdagsbehandlingen rent av framkallar skräckstämning i landet.

Jag skall därefter be att få säga några ord gentemot den talare, som i går började diskussionen, nämligen herr Magnusson i Skövde. Han gjorde gällan-

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

de, att när det nu varit fråga om ett storbanksintresse — och det låg något av insinuation i detta — handlade man på regeringshåll snabbt och tog till stora belopp, varjämte man ställde riksdagen i ett tvångsläge på ett sätt, som icke haft någon motsvarighet, när det gällt näringslivet i allmänhet och den svårt ställda jordbruksnäringen i synnerhet. Och på annat håll har man även tillagt: eller när det gällt arbetslösheten och därmed sammanhängande frågor.

Jag vill härtill svara, att man, såvitt jag kan förstå, omöjlig kan ställa upp detta regeringens förfarande såsom motsats till de åtgärder från statens sida, som påkallats på andra områden. Det är här tvärtom fråga om ett komplement till andra stödåtgärder eller till skapande av förutsättningar för att dessa senare åtgärder bliva effektiva och innebära ett så starkt bistånd som möjligt. Och jag vill — för att taga ett konkret exempel — säga till herr Magnusson i Skövde att om den svenska jordbrukskrisen kunde för överskådlig tid eller t. ex. för en tioårsperiod framåt hjälpas genom ett statslån på 215,000,000 kronor med $5\frac{1}{2}$ % ränta och mot säkerheter, ungefärligen motsvarande de säkerheter, som här föreligga, skulle jag icke ett ögonblick hesitera att föreslå staten att vidtaga den operationen. Men är det någon, som tror, att så kan bliva fallet? Jag vill, då man nu anställer jämförelser erinra därom, att då staten sökt bereda kredit åt jordbruksnäringen, i form av lån från jordbrukskassor, i form av egnahemsunderstöd eller i form av lån hos hypoteksbanker, har det alltid, såvitt jag känner, skett till lägre räntebelopp, än det här är fråga om. Då man nu alltså påstår, att här föreligger ett partiskt förfarande till förmån för ett stort penninginstitut, måste jag beteckna det som en grundlös skildring av läget.

Herr Magnusson yttrade också, att riksdagen ställes inför ett tvångsläge, och inlade häri, såvitt jag kan förstå, ett klander. Jag frågar då: Är det oriktigt eller olämpligt, att man handlar snabbt i ett sådant fall som detta, då det likväl lämnas tillräcklig tid för vederbörande instanser att pröva ärendet? Samtidigt som herr Magnusson i Skövde sade, att man här ställer riksdagen i tvångsläge — det var kanske icke annan möjlighet, menade han, än att ge med sig fast han i alla fall ville inlägga en reservation — samtidigt klandrade herr Kilbom skarpt, att uppgörandet av det här föreliggande förslaget skett genom samråd i förhand med partiledarna. Sålunda, den ene tycker, att vi handla för snabbt och att vi ställa riksdagen inför ett tvångsläge, och samtidigt angriper den andre, att regeringen »otillständigt och i strid mot grundlagen» sökt samråd med ledande riksdagsmän i och för detta ärendes beredning.

Jag vill då säga, att allt vad parlamentarism heter utesluter icke alls ett samråd mellan en regering och ledande krafter inom parlamentet rörande den förberedande behandlingen av frågor av denna art. Sådant försiggår i alla länder, och icke heller vår konstitution har någon erinran mot att så sker. Jag erinrar endast om, att när vi tidigare i år framlade förslag rörande nya tullsatser på en del områden, då klandrade man — och jag tror mig minnas, att herr Kilbom nickade bifall — regeringen, därför den icke före propositionens framläggande sökt samråd med riksdagens förtroendemän om saken, utan att man framlade propositionen utan varje dylikt samråd. Vi få taga emot kritik av olika slag och beskaffenhet, men när man från fullkomligt motsatta utgångspunkter klandrar förfaringsättet, då förefaller det mig, som om man icke hade anledning att taga den kritiken allt för starkt åt sig. Jag tror att den är helt oberättigad. Att man sökt att i en sådan viktig sak — när det gäller att handla målmedvetet och under allsidig prövning — få samråd med partiledningarna, anser jag vara fullt försvarbart, liksom också att den sålunda prövade saken förelagts riksdagen under den förutsättningen,

att ett snabbt avgörande skulle komma till stånd. Meningen med hela aktionen är väl, att den skall ske snabbt och målmedvetet så att icke svårigheterna att komma till gott resultat ökas genom obehöfliga dröjsmål, utan att behandlingen ger största möjliga effekt och åstadkommer minsta möjliga skada och sätter institutet i fråga i stånd att åter utöva sin normala verksamhet så skyndsamt som möjligt.

Herr Lindman förde här fram frågan huruvida icke beträffande en av stödåtgärderna — där man förutsätter, att förlagsbevis skola erhållas som säkerhet för den statliga insatsen, och att dessa förlagsbevis skola ställas i paritet med liknande, förut utgivna förlagsbevis — denna stödåtgärd kunde ersättas med en annan låneform än den av regeringen föreslagna. Herr Lindman vet — han antydde det för övrigt själv — att den frågan ägnats en mycket ingående prövning, och att man kommit till det resultatet, att det av herr Lindman föreslagna förfarandet icke kunde tillgripas, utan att en rättskränkning kunde befaras ske gentemot andra behöriga intressen. Det är därför vi måst avstå från att på denna punkt söka skaffa staten en bättre ställning än den av oss föreslagna. Staten måste, såvitt jag kan förstå, vid sitt handlande på detta område — på samma gång, som den söker i största möjliga utsträckning tillgodose sina egna befogade intressen, alltså söker förebygga förluster och strävar att komma i ett så gynnsamt ekonomiskt läge, som det är möjligt — förfara på sådant sätt, att icke mot statens handlingssätt kan erinras, att staten med användande av sin övermakt skjuter undan andra fullt lojala och behöriga intressen ifrån den ställning, de tidigare på lagligt sätt förvärvat. Det är med hänsyn till denna uppfattning, vilken tidigare under samrådet med bl. a. herr Lindman klart och tydligt angavs, som propositionen på denna punkt erhållit det innehåll, som den har. Jag är icke alls emot att man inom utskottet ägnar all den uppmärksamhet åt den saken, som är möjlig, och att man där anstränger sig att finna en bättre lösning. Jag har ingen erinran mot detta. Men jag skulle vilja bestämt deklarerat, att en lösning av detta ärende, mot vilken det kunde göras de erinringar, jag nyss antydde, en sådan lösning skulle icke ur samhällets och statens egen synpunkt vara tillräddig och torde därför icke böra väljas.

Herr Olsson i Kullenbergstorp överraskade här — det måste jag säga — med att ange, att han kände sig — på grund av sin erinran tidigare vid samrådet, att en sådan ställning borde ges åt statens insats, att den komme i bättre läge i förhållande till de förutvarande förlagsbevisens ägare, än som skulle uppstå, om statens förlagsbevis skulle ställas lika med de övriga — fri och oförhindrad att intaga den position i detta avseende, som han ansåg skälig och riktig. Jag vill erinra om att vid samrådet dessa av mig nu anförda skäl från vår sida klart och bestämt framhölls, och att det jämväl då meddelades, att vi icke ville förorda staten att förfara på annat sätt.

Herr Olsson i Kullenbergstorp sade också, att han vid en närmare prövning av ärendet kommit till det resultatet, att det förslag, som här framlagts för Skandinaviska kreditaktiebolagets vidkommande, icke komme att befinnas tillräckligt. Jag vet icke, varpå han grundar denna sin mening. Vid vårt tidigare rådslag med herr Olsson härom föredrogs ju och framlades siffror mera detaljerat och i större omfattning, än som förekomma här i propositionen, siffror, som naturligtvis komma att bli tillgängliga för bankoutskottet.

Jag kan här inom parentes säga, att en riksdag naturligtvis måste på vissa områden och i vissa situationer ge ett sådant erkännande åt det representativa systemet inom sig själv, att den kan överlåta åt vissa organ att pröva förhållanden av den beskaffenhet, att deras offentliga dryftande möjligen kunde befaras vålla skada och förvirring. Och det är inte annat man begär än att vissa av de omständigheter, som här kunna åberopas eller de lägen, som kunna be-

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

höva skildras, få närmare behandlas inför det organ, som finnes inom riksdagen för detta ändamål, i detta fall bankoutsrottet.

Jag kan, för att återvända till herr Olsson i Kullenbergstorp, säga, att jag inte kan förstå, vilken upptäckt det är, som föranlett honom att nu välja den position, han i dag intagit. Jag måste säga, att intet har förekommit, sedan regeringen tog ställning i detta avseende, som skulle tyda på att icke den i propositionen föreslagna insatsen skulle vara tillräcklig för att uppnå syftmålet, naturligtvis under förutsättning att icke världsekonomin helt bryter ihop, så att exempelvis statsobligationer kanske icke längre ha något värde. Men om ett sådant sammanbrott sker, innebär det en annan situation än den, inför vilken vi i detta ögonblick ha att taga ställning och för vars tillrättläggande vi nu ha att vidtaga därtill anpassade åtgärder.

Jag vill emellertid återupprepa, att om här finnas några av annan mening, om här finnas partier eller andra, som tro, att man gagnar samhällsintressena och åstadkommer ett bättre resultat utan en samhällelig insats av ungefär den art och beskaffenhet, som regeringen här föreslår, så skall den nuvarande regeringen icke sätta spärr för att de i detta avseende få sina önskemål genomförda. Regeringen har i detta fall icke annat syfte än att söka främja vad den tror vara riktigt och rimligt. Har riksdagens majoritet en annan uppfattning, så är det icke blott riktigt, utan nödvändigt, att de, som företräda denna uppfattning, också därför få övertaga ansvaret.

Herr Kilbom hade en del resonemang om att propositionen innebar en uppförgyllning av läget. Jag tror icke, att någon med skäl kan säga det. Jag tror, att propositionens återgivande av läget är precis det, som kan skisseras i detta ögonblick, om man vill ägna ett objektvt bedömande åt den föreliggande situationen. Men vi befinna oss ju i en sådan, där oerhörda värden dag för dag, på börsen och i övrigt, undergå ofantliga förändringar, där värden, som förut betraktats såsom fullkomligt bergsäkra — exempelvis 100-kronorsaktier, som stått i 300—400 kronor — några dagar senare äro nere i helt andra priser. Och detta gäller icke endast värdepapper, som härstamma från Kreuger-koncernen, utan alla värden. Att under sådana förhållanden ingen kan uppträda och säga, att i det och det fallet är allt fullkomligt klart, det måste framstå för var och en som helt naturligt. Men jag upprepar fortfarande, att propositionens angivande av läget är, såvitt vi förstå, ett korrekt uttryck för både den situation, som nu föreligger, och de hjälpmedel, som kunna finnas erforderliga för att minsta möjliga skada skall uppstå och för att samhällslivet i detta hänseende skall återtaga sin normala utveckling.

Redan förut har bemötts ett yttrande av herr Kilbom, däri han sade, att staten skulle garantera aktieägarna i Skandinaviska kreditaktiebolaget att genom statens försorg få den och den utdelningen i fortsättningen. Det har redan tidigare erinrats om att staten garanterar i det avseendet ingenting. Vad propositionen har velat ange är, att om bankens affärer skötas så, att vinst uppstår, så får och bör icke under den tid, som staten på detta sätt är engagerad, utdelningen gå till *högre* belopp än det, som angives i propositionen. Med anledning av ett yttrande av herr Hansson i Stockholm vill jag säga, att det naturligtvis skall vara medel från *en verklig vinst*, som utdelas. Först då det är klart, att bankens verksamhet varit så framgångsrik, att minst det angivna vinstbeloppet föreligger för utdelning, får sådan äga rum. Det är fullkomligt självfallet, att man menat detta.

Vad nu beträffar denna punkt, så har man på ett och annat håll hört sägas, att det vore orimligt, att under den tid, statens engagement räcka, ge aktieägarna någon utdelning. Den slutliga prövningen inom regeringen har ju givit till resultat, att man ansett sig böra förutsätta, att ingen som helst utdelning sker i år. Härigenom har också bankens stat i förhållande till de kalkyler,

som tidigare framlagts, förstärkts med ungefär 10 miljoner kronor. Att man för fortsättningen utgått ifrån att aktieägarna skulle erhålla utdelning på 5.5 % har ingalunda skett, såsom man här tycks tro, av hänsyn enbart till aktieägarna, ehuru också deras innehav av dessa aktier måste betecknas såsom ett ur olika synpunkter fullkomligt oklanderligt innehav. Det är icke bara rikt folk, som placerar sina besparingar i bankaktier. Det har i långa tider ansetts, att även för mycket små besparingar äro bankaktier lämplig placering. Vi hava här i Sverige haft ett mycket sunt bankväsen med normala utdelningar, och därför har denna placering varit av sådan beskaffenhet, att den icke alls kunnat betraktas såsom jobberi utan tvärtom som en ganska naturlig och för allmänheten lämplig placering av besparingar. Att regeringen funnit det vara skäl i att föreslå, att utdelning skall ske, om bankens verksamhet ger ett sådant resultat, att tillräcklig vinst därför uppstår, beror på att just detta enligt vår mening kommer att hava en synnerligt stor betydelse för bankens fortsatta verksamhet. Onekligen spelar en sådan utdelning för banken en mycket större roll än det belopp, som det här är fråga om. Bankens aktier äro synnerligen splittrade på en mängd aktieinnehavare. Man har lämnat olika uppgifter; dessa variera mellan 12,000, 20,000 och 26,000 innehavare. Vad det betyder under denna tioårsperiod, om dessa aktieinnehavare likväl få någon utdelning på sina medel och fortsätta att intressera sig för bankens verksamhet och sålunda alltjämt utgöra så att säga en grundstomme för dess förbindelser, det kan man förstå. Om man däremot bryter av detta samarbete och lägger tio år emellan, under vilka aktierna äro värdelösa, varigenom dessa sålunda kastas ut på den allmänna marknaden till allmän realisation, så innebär det för vad som dock är huvudsyftet med hela vår insats — nämligen att hjälpa kreditinstitutet på fötter, så att det snart kommer till en ur olika synpunkter, icke endast ur solvens- utan också ur likviditetssynpunkt, god ställning — en åtgärd, som stäcker och minskar möjligheterna för banken att komma i denna ställning. I ett dylikt ögonblick kan man icke, såvitt jag kan se, låta sitt handlande förestavas uteslutande av tanken på aktieägarnas skyldighet att främst av alla ta risken. Det måste bli en sekundär synpunkt. Däremot måste man lugnt och objektivt pröva den ekonomiska verkan av den ena eller andra åtgärden, oberoende av om denna verkan blir mer eller mindre gynnsam för aktieägarna. Och det är från denna synpunkt — vilken enligt min mening erhöi allmän anslutning från alla håll inom de samråd, som tidigare skett — som förslaget nu innehåller, att därest vinst uppstår, bankens aktieägare i fortsättningen kunna i utdelning erhålla högst det belopp, som däri anges.

En del av de övriga angreppen från herr Kilbom torde det icke vara nödvändigt att taga upp. Han frågade exempelvis, varför regeringen icke inkallade riksdagen i november månad eller någonting sådant; då skulle denna sak klarats upp. Emot detta vill jag säga, att om riksdagen sammankallats vid den tiden, så hade det väl icke skett för att pröva Kreugerkoncernens ställning och dess kreditbehov, utan det skulle väl blivit för prövning, huruvida ur handelspolitisk synpunkt från de svenska statsmakternas sida skulle vidtagas åtgärder, som vid den tidpunkten kunde anses påkallade.

En del andra liknande erinringar, som gjorts, torde jag väl icke nu behöva gå in på. Men när herr Kilbom förklarade, att vad riksdagens partier med undantag av det kommunistiska nu hava att ansvara för är egentligen deras hållning i tidigare skeden, exempelvis vid tiden för utfärdandet av Youngplanen m. m., så vill jag säga, att sammanhanget mellan den ställning, som den svenska riksdagen intog till dessa ärenden, och prövningen av den fråga, som nu föreligger, kan jag icke upptäcka.

Här har också uttalats den meningen, att man borde kunna, såsom herr Wigforss uttryckte det, pressa bankerna längre än som skett i fråga om deras

Ang.
stöd åt Skand.
navigiska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

medverkan till lättande av Skandinaviska kreditaktiebolagets nuvarande ställning. Ja, jag vill erinra om att vad regeringen i det avseendet haft till sitt förfogande har endast varit möjligheten att söka övertyga vederbörande om att de i det avseendet borde sträcka sig så långt som möjligt. Å andra sidan har man måst taga hänsyn till, att när det här gäller medel, som ju, även, då de stannade hos de övriga bankerna, ligga lediga för kreditgivning i allmänhet, så borde pressningen icke gå så långt, att man i stort sett för kreditinstitut över hela linjen försvarade kreditgivningen och därigenom sänkte möjligheterna för allmänheten att erhålla kredit, eventuellt skärpte möjligheterna att få låna pengar till så billigt pris som möjligt. Ty vad som i detta fall ur näringslivets synpunkt är önskvärt och riktigt och varför den form valdes, som nu föreligger, är, att den icke skulle på något sätt ogynnsamt påverka vare sig prisbildningen eller kreditgivningen i allmänhet, så att en ogynnsam återverkan på företagare och andra därav skulle följa. Ur denna synpunkt tror jag, att även om den insats, som de enskilda bankerna kommit fram till, icke är sådan, som vi funnit önskvärd, så måste man likväl säga, att det är ett aktningvärt bidrag som lämnas. Även inom dessa övriga banker har man ju den uppfattningen, att vad det här gäller är att åstadkomma ökad likviditet och lättnad ur likviditetssynpunkt i den ställning, som det stora, i propositionen omtalade kreditinstitutet för närvarande befinner sig i.

Med vad jag nu anfört har jag i korthet angivit, hur regeringen sett på denna sak. Jag tror icke, att den diskussion, som här förts, i stort sett varit till gagn för saken. Men jag har likväl funnit det nödvändigt att från regeringens synpunkt ingå i detalj på sätt som skett, för att man här skulle förstå, att på de punkter, mot vilka anmärkningar blivit framställda, ingående överväganden gjorts, som slutligen lett till de resultat, som återfinnas i den framlagda propositionen.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Flyg: Herr talman! Som ett omdöme över denna debatt skulle jag vilja våga det påståendet, att över densamma vilar i särdeles hög grad eftertankens kranke blekhet, och jag förstår utomordentligt väl, att man från samtliga de håll, där man idag är beredd att tillstyrka vad som här föreslås, känner ett behov särskilt med tanke på framtiden att sätta Hans Brasklappen under stämpeln: härtill är jag nödd och tvungen.

Herr Lindman började sitt anförande vid debatten här i dag med att beklaga, att något sådant som här skett skulle kunnat inträffa i vårt land. Jag förstår till fullo, att herr Lindman har anledning att uttala en sådan beklagande sats. Jag vill emellertid tro, att jag ser den ur en annan utgångspunkt än den han själv hade för sitt yttrande. Ty, märk väl, att i och med den manns fall, vars konsekvenser vi här egentligen idag diskutera, så stupade en av de klokaste och skickligaste förkämparna för den samhällsordning, som herr Lindman och den svenska högern äro de främsta värnarna av. Han föll icke på grund av egen dumhet eller egna missgrepp, utan han föll på grund av att motståndare mötte upp, motståndare, vilkas adress säkerligen herr Lindman känner bättre än jag, mötte upp och lyckades hindra den fortsatta utvecklingen av de planer som den mannen hade. Jag skulle vidare vilja säga, att med det fallet har också en kraftig dom fällt överbud över hela kapitalismens system och dess ordning. Ty märk väl, att här var en man, som på den internationella fronten försökte att finna en lösning ur de svårigheter, som världen för närvarande brottas med och som det nuvarande systemet brottas med, en man, som sökte visa på en väg, men som misslyckades, och vars fall också betyder själva syste-

mets undergång. Ur den synpunkten, herr Lindman, är ert beklagande av vad som inträffat mycket begripligt och mycket naturligt. Det är ett beklagande av att den som gjort en verklig kraftansträngning och, jag tvekar icke att säga det, en skicklig kraftansträngning, för att rädda en dödsdömd ordning och finna en utväg ur densamma, har misslyckats. Det är den betydelse man borde inlägga i innebörden av denna beklagande sats. Herr Lindman menade naturligtvis något annat. Han menade, att det var tråkigt att det inträffade skett för Sveriges vidkommande. Hade den döde lyckats fullfölja det hela, hade utvecklingen fått gå fortfarande i högkonjunktorens tecken, då hade det varit bra, då hade det icke varit att beklaga, men nu kom kraschen, misslyckandet, och så stiger högerns ledare upp och börjar med att säga, att det hela är beklagligt, och att det som inträffat har obehagliga konsekvenser med sig.

Gå vi från herr Lindman litet längre upp på Stockholmsbänken, träffa vi på herr Hansson, och vad började han med att säga? Jag skall påvisa ett yttrande, som visar en mycket nära släktskap mellan å ena sidan herr Hansson och å andra sidan herr Lindman, d. v. s. mellan högern och socialdemokraterna i den fråga det här gäller. Herr Hansson säger, att han var icke säker på, att debatten här i kammaren skapade det förtroende — för riksdagen förmodar jag — som nu är nödvändigt. Jag vet icke, om herr Hansson menade, att riksdagen eller dess andra kammare skulle utan vidare gäpa och svälja det som här har serverats i dag på kammarens bord från regeringens sida, att vi skulle nöja oss med att en liten utvald samling av partiledare skulle bestämma. Herr Ekman har också uttalat, att debatten icke skapade det förtroende, som är önskvärdt. Han tyckte också säkerligen, att det skulle varit behagligt, liksom herr Hansson, att enbart hava det lilla privata parlamentet. Men vem är det som utser det, mina herrar, vem är det som utser dem, som skola utgöra detta parlament, och vem är det, som garanterar att dessa utvalda sitta inne med sakkunskap i dessa frågor, en sakkunskap, som man t. o. m. anser så stor, att vi utan debatt skulle anamma och bara remittera detta förslag som kommit, och sedan utan vidare, utan ett ord bifalla det hela och säga: riksdagen har fyllt sin plikt, riksdagen har gjort sitt ingripande här och värvat omkring folkets intressen. Jag skulle vilja säga till herr Hansson, att jag tror icke alls, att riksdagen ökar sitt förtroende ute bland den allmänhet, som han talar om, genom vad vi nu äro i färd med att göra. Herr Hansson måste på sista tiden hava suttit för mycket på sin partikongress och haft för litet kontakt med »allmänheten», eftersom han kan draga den slutsatsen. Ty allmänheten är i dag i mycket stor utsträckning mycket skeptiskt inställd mot vad som här föreligger och mot vad som man här tänker att gå in för. Herr Hansson säger, att han är för sitt vidkommande förvånad över att representanter för vårt parti, alltså kommunisterna, skulle kunna gå emot regeringsförslaget, och anser att man bör handla så att man ej förstorar kraschen. Han säger dessutom, och det är en ganska betecknande sats för övrigt: »förstora en krasch, som kanske kan undvikas». Tack för de orden, herr Hansson: »kanske kan undvikas». Vi äro alltså i färd med att göra en hjälpkaktion på 245 miljoner kronor, som vi äro i färd att satsa, och en av ledarna eller en av de tillkallade sakkunniga säger, att man genom att göra det *kanske* kan undvika, att den krasch som består förstoras. Jag tror, att man måste se på denna sak något annorlunda, och framför allt bör man göra det, om man vill utge sig för att tala för arbetarklassen och på arbetarklassens vägnar.

Herr Hansson säger, att vad vi nu måste komma till, det är att vi icke stanna vid denna stödaktion. Staten måste gå längre. Han förklarade, att här har man tillåtit, att ett företag okontrollerat har drivit sitt spel. Javisst, vad är det för en paragraf i vår författning, som skulle förbjuda ett företag av liknande art »att bedriva sitt spel» enligt herr Hanssons terminologi? Jag vet

Ang.
stöd åt Skand.
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.

(Forts.)

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

icke någon sådan, utan tvärtom vet jag, att den nuvarande författningen och de nuvarande lagarna äro sådana, att dylikt spel kan bedrivas. Just när vi sitta och diskutera sakerna, bedrives fortfarande detta spel säkerligen, med utnyttjande av det svåra läget som vi befinna oss i. De rykten, som cirkulera i staden, de telefonpåringningar man får på en tidningsredaktion med mer eller mindre rafflande historier t. o. m. sent på nätterna, komma icke fram av ren tillfällighet utan komma förvisso från organiserade centraler, därifrån detta spel fortfarande bedrives. Nu menar herr Hansson, att nu skall staten komma längre, den skall ingripa med kontroll, och att vi skulle tillsätta ett kontrollorgan från riksdagens sida över Skandinaviska banken för fortsättningen. Jag förmodar, herr Hansson, att en socialdemokratisk reservation från bankoutskottet kan väntas med förslag om ett statens kontrollorgan, som nu i denna situation skall tvingas igenom. Förutsättningen är ju mycket lämplig för en sådan åtgärd. Därmed skulle vi få det instrument för staten, som icke har någon förbindelse alls med det privatkapitalistiska produktionssystemet utan skulle komma att verka som ett ovanifrån bevakande organ. Vad innebär den tanken för något? Herr Wigforss stod där borta nyss och utvecklade denna tanke mera teoretiskt, och tidigare har jag sett den framställd i skrift. Jag vill säga, att det är rena ljusblå resonemang, ingenting annat. Det finns icke ett uns vare sig av socialistisk eller liberal teori i detta resonemang. Vi skola vara fullt medvetna om, att man icke kan skilja på det kapitalistiska systemet och dess statsapparat.

Vad vi här hava framför oss i dag är, vilket också de socialdemokratiska tidningarna själva skrivit, ett bevis på huru långt kapitalismen hunnit. Det är ett bevis på att den står inför sin krasch. Herr Hansson har mycket nära inom sitt eget parti en man, som sade, den kväll då meddelandet om Ivar Kreugers död ingick, orden — som t. o. m. i det ögonblicket föreföll mig lite lätt-sinniga — lät Jerusalem brinna. Det är en underlig konsekvens hos herrarna. I det ögonblick, då det börjar brinna, kommer man med sin pyttsspruta på 245 miljoner kronors statshjälp, under förmenande att om vi kasta in detta kanske vi undvika kraschen. I dag anser jag, att det vore klokare att hålla fast vid satsen från den kvällen och låta Jerusalem brinna, och lät i varje fall arbetarna och småfolket, som ingen skuld ha, icke medverka till att här dämpa vad som nu sker. Ansvaret kommer att falla tungt över dem som säga sig representera arbetarklassen, ty ingen av er kan stiga upp här i dag — därpå äro de yttranden som fällts de klaraste bevis — och garantera, att de medel, som nu skola satsas, någonsin komma tillbaka annat än i den formen att skattebetalarna få betala dem tillbaka på skattsedlarna, som redan nu äro tillräckligt tunga.

Där nere i bänken sitter bankofullmäktigen Sköld och ser förfärligt belåten ut. Jag tycker att en man bland riksbanksfullmäktige icke har anledning att le eller se belåten ut i denna stund. Herr Viktor Larsson säger, att tystnadsplikten förbjuder honom att yttra sig, och jag vet att det är banksekretessen som förbjuder honom att yttra sig. För den bank det i dag är fråga om är riksbanken engagerad med 326 miljoner kronor och däröver. Jag tror icke, att någon av herrarna där nere på sakkunnigebänken kan inbilla någon av oss här, att det finns en enda bank till i denna stad eller i detta land, för vilken riksbanken har trätt i bräsch med ens 10 % av det beloppet. Jag tror icke det, och jag tycker, att detta visar, att man i denna ansvariga institution det här är fråga om för länge sedan, långt innan skottet smällde i Paris, borde hava varit på det klara med vad som var i görningen. Och vad har säkerheten varit, mina herrar? Banksekretessen förbjuder er att tala, herr Sköld hade ingenting annat att komma med än en massa ord, men vad har säkerheten varit? Papper, men i realiteten har det varit en enda man, och er enda säkerhet har utgjort hoppet, att han skulle komma tillbaka från sin resa med kappsäcken full av

pengar. När han icke så gjorde, då var hela säkerheten ingenting värd, och vad vi i dag stå inför är icke blott frågan om att hjälpa Skandinaviska kreditaktiebolaget, utan det gäller också att träda in bakom ryggen på bankofullmäktige, för en politik från deras sida, som ingenting annat är än bevis på oförmåga och lättsinne.

Det händer ofta, att det kommer folk från min hemtrakt, små skötsamma egnehemsbyggare, som hava varit nere i riksbanken med ett litet papper på 1,500 eller 2,000 kronor, de hava haft kanske ett par grannar med fast arbetsanställning och kanske också en liten fastighet som borgesmän, och vad hava de fått för svar? Ja, i nio fall av tio, att det måste förstärkas, det måste vara en bättre säkerhet. Det måste vara en man på papperet, som är god för hela beloppet. Hade ni för detta belopp — 326 miljoner — en man, som gick i god för det hela? Förmodligen hade ni det, herrarna trodde det i varje fall.

Jag tycker, att när man var så sträng — jag vet visserligen, att det är andra pengar, som det då var fråga om — då det gällde dessa små, fattiga människor, som många gånger komma till statens bank, för vilken de ha förtroende, för att få den hjälp, de verkligen behöva, borde man också varit sträng vid detta tillfälle och inte så givmild och rundhänt, som man nu varit. Men jag förstår ju, att man handlat i »fosterlandets», i »statens», »folkets» intresse, och nu, när man kommit så långt, vänder man sig till folket och säger: Vi ville ingripa och söka hjälpa i den mån det var möjligt, vi ville fylla vår plikt, men detta kunna vi inte längre, nu måste folket självt taga bördan. *Kanske* — säger herr Per Albin Hansson — kunna vi undvika krasch på det sättet. Vi veta inte, men låt oss slunga dit 245 miljoner, låt oss göra nationell front här i dag och taga detta ansvar, så kanske vi komma ur dessa svårigheter. Mina herrar! Det är mycket möjligt, att ni kanske komma ur dessa svårigheter. Det kan tänkas, att Skandinaviska banken kommer på fötter igen. Men det beror inte på oss här i kammaren, det beror på utvecklingen ute i världen, det beror i allra högsta grad på hur man förmår bemästra förhållandena i Tyskland, och ser jag på dem objektivt, ser jag på Hitler-rörelsen med dess 11 miljoner och Hindenburg med hans 18 miljoner, ser jag på situationen ekonomiskt, ser jag på motsättningen mellan Tyskland och Frankrike och överhuvud taget på situationen i Europa, som har sitt givna sammanhang med vad vi nu tala om, skola ni inte bygga upp alltför stora förhoppningar, utan man skall i protokollet, herr Hansson, stryka under »*kanske*» med speciellt kraftiga streck, så att det blir ordentligt spärrat såsom en säkerhet för framtiden. Vi kanske kunna komma ur svårigheterna på detta sätt, och kanske kunna medlen i viss mån komma tillbaka igen, men troligast är, att icke så sker, ty vad vi här ha som utgångspunkt för vår debatt i dag, är ett bevis på den nuvarande ordningens bankruttmässiga tillstånd, och det hjälper inte, att herrarna sitta här och satsa 250 miljoner för att klara den uppgiften.

Herr Forssell talade här i dag — jag skall inte gå in på någon polemik mot vad han sade, ehuru det vore tacksamt — och jag märkte i hans tal en viss osäkerhet, en känsla av att han kanske innerst inne var på det klara med vad det här innerst inne gällde. Detta är ett gott tecken, skulle jag tro, då vi taga ståndpunkt till denna fråga, ty herr Forssell är en man, som har en ganska god näsa, politisk näsa, för hur vinden blåser och hur utvecklingen går. Han är en trogen värnare, han liksom ni alla andra, flertalet från socialdemokratien till högern, av kapitalismens ordning. Han tror på staten såsom någonting ovan denna ordning, neutralt och obefläckat, som skall så småningom reda ut alla problem. Men jag skulle vilja ha sagt, att vi skola inte lita på dylika fantasier och spekulationer i längden, utan låt hellre den socialdemokratiska representantens mätto från den där historiska kvällen, då meddelandet kom om skottet i Paris, låt hans sats: »låt Jerusalem brinna», stå såsom mottot

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

över dagens debatt. Ty vi komma inte ur svårigheterna. Vi försöka inbilla folket, arbetarna ute i landet, att nu kunna vi rädda situationen. Vi komma endast att vältra en tung börda på vederbörande, och ansvaret för den bördan kommer man att kräva tillbaka en gång i en nära liggande framtid.

Herr **Lindman**: Herr talman! Hans excellens herr statsministern yttrade, att han trodde, att denna diskussion kanske inte hade varit till någon nytta, och jag kan ju giva honom rätt så till vida, att det inte kan vara till någon nytta att hålla sådana anföranden som den siste ärade talaren gjorde och som även hållits från andra håll. Detta kan inte vara till någon nytta, ty meningen med en debatt vid remitterandet av en proposition har jag uppfattat på det sättet, att om man har något, som man skulle vilja ha framfört till utskottet såsom ett råd, en uppmaning till utskottet att taga hänsyn till, skall man göra det, och det var från den synpunkten, som jag hade mitt första anförande och behöver naturligtvis därför inte i ringaste mån känna mig drabbad av vad hans excellens statsministern uttalade, och jag förmodar, att han inte heller avsåg mig med vad han yttrade.

Här kommer man t. ex. såsom den siste ärade talaren — ja, herr talman, det ord, som jag skulle vilja säga, är inte parlamentariskt, och jag skall därför låta bli att säga det. Men när t. ex. herr Flyg kommer med en sådan sak som då han talade om den man, som stått i ledningen för detta stora företag, och att han hade motståndare, som herr Lindman känner till, är det en oblyghet, en oförskämdhet att säga på det sättet. Ni har ingen grund att säga något sådant.

Förlåt, herr talman, att ordet blev kraftigt, men det är välförtjänt.

När jag yttrade mig, höll jag mig till saken och talade om de ting, som förekommo i propositionen. Den första punkten i propositionens kläm handlar om tvenne frågor. Den ena är en kredit i form av förlagsbevis på 100 miljoner kronor, och den andra är en kredit på 115 miljoner kronor. De två sakerna har jag talat om, och jag har ingalunda som herr Wigforss sade sökt att skjuta undan den ena för att lägga en större vikt på den andra. Jag har talat om dem båda, och beträffande den första har jag tillåtit mig att upptaga den fråga, som hans excellens herr statsministern nyss berörde, nämligen om förlagsbevisens lika rätt eller bättre rätt eller någon annan form för denna kredit än den som är föreslagen i propositionen. Hans excellens herr statsministern säger, att när man prövar denna fråga, måste man naturligtvis se till, att man inte begär någon rättskränkning emot enskilda, och detta är ju alldeles uppenbart, ers excellens! Inte vill jag begå någon rättskränkning, när jag är med om denna stödaktion! Den saken är alldeles klar. Den ha vi talat om vid ett tidigare tillfälle, då vi hade våra förhandlingar om den. Vad jag har velat framhålla här är, liksom jag gjorde vid detta tillfälle, om man inte kan söka få formen för denna kredit sådan, att den inte kommer att ligga jämsides med de gamla förlagsbevisen utan kommer framför dessa, vilket betyder, att krediten icke får ha förlagslånets form. Nu säger regeringen, att efter undersökning har regeringen funnit, att det inte låter sig göra, och att följaktligen den form, som regeringen föreslagit, är den enda, som går an. Jag skall naturligtvis böja mig för detta, om jag blir övertygad därom, men jag har endast framhållit detta därför att jag vill, att bankoutskottet skall taga saken under omprövning även på denna punkt, och det nickar nu finansministern bifall till och det sade hans excellens herr statsministern, att det hade han ingenting alls emot att utskottet gör. Det är således endast ett påpekande, som jag på grund av någon mera kännedom om saken vid detta tillfälle än en del andra har velat göra, då ärendet remitteras till bankoutskottet.

Sedan är det ju klart, att beträffande den andra delen av denna punkt, som rör de 115 miljonerna, kan väl icke någon säga, att det är något oriktigt i att tala även om den punkten och huru det förhåller sig med densamma. Ty då propositionen säger, att det är fråga om en kredit på 115 miljoner kronor till Skandinaviska kreditaktiebolaget, veta vi ju alla, att det är fråga om att med detta avlyfta 115 miljoner från riksbanken, som riksbanken iklätt sig i form av lån och engagement till de olika företag, som det är fråga om, med borgen i stor utsträckning av Skandinaviska kreditaktiebolaget. Naturligtvis kan man säga som herr Viktor Larsson och herr Sköld, att man kan väl spara detta till dess det blir fråga om att giva riksbanksfullmäktige decharge, och jag förmodar, att vi komma att tala om det då också, men det är inte oriktigt att tala om det i detta sammanhang, då krediten just avser att avlyfta dessa engagement från riksbanken. Jag kan inte förstå, att herrar riksbanksfullmäktige Viktor Larsson och Sköld kunna känna sig på något sätt kränkta eller förnämade av att man talar om denna sak. Skulle ni göra detta, vittnar det endast om att ni själva mena, att man skall tala så litet som möjligt om det.

I detta sammanhang vill jag säga, att både herr Viktor Larsson och herr Sköld gjort sig skyldiga till oriktigt refererande av mitt yttrande, då de båda två nästan ordagrant upprepade, att jag skulle ha sagt, att om inte riksbanken hade lämnat dessa krediter, hade de iråkade svårigheterna icke kommit att inträffa. Det är med förlov sagt, alldeles oriktigt, att jag uttryckt mig på det sättet. Det är ju möjligt, att dessa krediter kunnat erhållas från annat håll, och även då hade katastrofen uppskjutits. Men om riksbanken på ett tidigare stadium, såsom herr Sköld nämnde, när man började lämna dessa krediter i februari månad — då var inte herr Sköld riksbanksfullmäktig och har således intet ansvar härför — hade noggrannare observerat denna sak och fäst sin uppmärksamhet på den, är det mycket möjligt, att den katastrof, som nu har inträffat, hade kommit att inträffa mycket mycket tidigare med möjlighet till undvikande av förluster och kanske även med undvikande av insatser från statens sida, som nu bli större än vad de då hade blivit. Detta är en sak, som jag inte kan yttra mig om. Men även herr Sköld gjorde sig skyldig till något, som visserligen inte i lika hög grad som herr Flygs uttalande kan behöva bli föremål för min erinran, då han tog sig friheten att tala om kretsar, som stå herr Lindman nära. Förlåt, herr Sköld, vad är det för kretsar? Har jag med detta att göra? Har jag det allra ringaste med detta att göra? Vad är det för kretsar, som stå mig nära? Man får inte begagna, herr talman, sådana personliga invektiv emot medlemmar av kammaren, då man inte har det allra ringaste skäl att komma med något sådant. Men det slinker så lätt ur en person som herr Sköld: »kretsar, som stå herr Lindman nära.» Det är en insinuation, som inte har någon grund i verkligheten och för vilken han inte har något skäl. Detta blott såsom ett mellanstick i mitt anförande.

Jag skulle vilja fråga herr Sköld: Har inte herr Sköld likväl nu en känsla av att det varit önskvärt, att riksbanken hade iakttagit en större försiktighet? Har herr Sköld inte den känslan, då, skulle jag vilja säga, drabbar det, som jag uttalade om riksbanksfullmäktige, dem starkare än vad jag avsett i mitt första anförande. Om riksdagen nu säger nej till beviljandet av krediten på 115 miljoner — ty det är väl meningen med propositionen, att riksdagen skall kunna säga ja eller nej; riksdagen kan säga ja till 100 miljoner men riksdagen kan säga ja eller nej till de 115 miljonerna — kan verkligen riksbanksfullmäktigen Sköld säga, att det skulle låta sig göra överhuvud taget att säga nej till de 115 miljonerna? Skall riksbanken ligga kvar då med dessa krediter, som den har beviljat?

Herr talman! Jag har inte mycket mer att säga. De 30 miljonerna har

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

jag dock tidigare icke talat om. Jag skall blott om dem säga, att naturligtvis kunde man ha låtit bli att taga dem med i denna proposition och kommit med dem litet längre fram. Jag undrar dock, om man hade gjort någon väsentlig nytta därmed. Allmänheten hade då naturligtvis trott: nu kommer ytterligare någonting. Jag tror, att regeringen handlat klokt, då den tagit med dessa 30 miljoner nu i stället för att komma med dem som ett påbröd efteråt. Detta var något — skulle det då heta — som regeringen inte visste om eller något som den ville skjuta på framtiden. — Nej, då är det verkligen bättre att taga detta nu. Dessutom kunna dessa medel då komma till användning sedan riksdagen åtskilts. Därför måste det fattas ett beslut, innan riksdagen åtskiljes.

Vad kontrollen beträffar är jag alldeles på det klara med, att man skall söka se till att få en kontroll av Skandinaviska kreditaktiebolaget, som är lämplig och passande. Herr Hansson var inne på detta. Han angav icke särskilt, hur han menar, att den skulle vara beskaffad. Jag är av den uppfattningen, att man naturligtvis skall anordna en kontroll, och jag menar också, att den skall vara effektiv. Men jag skulle vilja varna för att den kontrollen får den formen, att staten, regeringen sätter in ledamöter i Skandinaviska kreditaktiebolagets styrelse. När herr Hansson talat så mycket om kontrollen, tycker jag att herr Sköld fått ett visst svar av herr Hansson. Han är väl en av dem, som skall vara kontrollant i riksbanken. En av våra kontrollanter på detta bankinstitut skall väl vara riksbanken. Vad gäller kontrollen vill jag vidare säga, att det är ju inte så lätt att bedöma värdena, när allt i världen ramlar. Det vet jag väl, och det är icke min mening att ge större skärpa åt mina ord än vad som är nödvändigt. Se vi på värdefallen i alla länder, inse vi klart, att vi också varit utsatta för betydande värdefall i vårt land.

Herr talman! Med detta har jag endast velat närmare belysa och förklara anledningen till att jag tog upp de två sakerna i mitt första anförande. Jag hade därmed ingen annan avsikt än att göra ett påpekande, som varje kammarledamot är fullkomligt berättigad att göra, när en proposition remitteras till utskott, för utskottets iakttagande i den mån utskottet anser lämpligt att fästa avseende därvid.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Osberg: Herr talman! Vi äro alla på det klara med att vi kommit i en svår situation och den saken behöver man icke ägna så många ord. — Man frågar sig: Vad är egentligen orsaken till allt detta elände vi råkat i? Då vågar jag, herr talman, säga, att det i stor utsträckning beror på, att vårt folk har svårt att förstå, att vi äro ett litet folk. Folket har blivit besjälade av en slags storhetskänsla. Man har t. o. m. trott, att man skulle kunna behärska världsfinsanserna — något som man borde förstå är löjligt. Om vi inte hade haft de goda resurser, som vårt land äger, hade vi för länge sedan befunnit oss på ruinens brant. Dessa goda resurser upphålla det svenska folket. En gång i tiden sade en stor tänkare och kännare, att det svenska folket arbetar på sin egen undergång allt sedan sin tillblivelse, men att det inte lyckats, detta därför att vi ha ett präktigt land med stora resurser. — Det är ett sanningens ord, som vi icke kunna lämna å sido.

Sådant har det svenska folket varit. Så blevo vi för någon tid sedan begåvade med en person, som var gripen av en alldeles särskild storhetsmani. Han var den som lade lök på laxen. Han trodde sig kunna bli en världsfinsansman. Och dock hade han till underlag ett litet land med blott sex miljoner människor. Landet kan mer än väl lämna utkomst åt sitt folk, om för-

valtningen handhaves av förnuftiga människor. Men råkar man ut för sådana personer som jag här åsyftat, kan man tillämpa skaldens ord då han besjöng Finland: Vårt land är fattigt, skall så bli. — Denne man fick idén, att han på detta underlag skulle uppbygga en ställning åt sig som världshärskare över allt vad kapital hette. Nu sade herr Wigforss i sitt anförande, att just den princip, som den mannen gick in för, icke är att förkasta, den princip, som innebär att kapital flyttas från ett land till ett annat, som är i behov därav. Herr Wigforss har rätt i, att det kan vara så. Det hade varit rätt, om vi haft obegränsat kapital, eller överskott av kapital. Men det är icke nog därmed, herr Wigforss, att den mannen distribuerat vårt kapital, han har också distribuerat vår industri. Det skola herrarna få se i framtiden, vad han uträttat i det hänseendet. Jag läste i fjol på vårsidan i »The Times» en artikel, där på alla möjliga sätt vårt land framhövdes som ett förmöget, mäktigt land. Författaren menade, att den tidpunkt vore kommen, då Sverige både kunde och borde placera på den internationella penningmarknaden minst 200 miljoner kronor om året. Samtidigt med att detta skrevs i den nämnda stora engelska tidningen, pågick i svenska riksdagen debatter om stödaktion för vissa näringar, som befunno sig i en vågdal. Det gällde då bl. a. jordbruket. Vi minnas hur man då nöp på tusenlappen och hundralappen och hade allt bryderi i världen att komma fram. Då hänvisades till pågående utredningar, som icke finge föregripas; man måste då ställa sig avvaktande. Men här kommer något som är brådskande. Och när vi nu skola kasta ut omkring 250 miljoner kronor, då är det inte fråga om utredning, då är det ett faktum: här måste något göras, och nu skall det och det göras. Så är det, när svenskarna överskatta sin förmåga och inte kunna inse sin litenhet. Hade vi gått fram på en förnuftig linje, kunde vi nu ha suttit väl till, sluppit denna situation och klarat oss bra.

I fråga om bankernas verksamhet har det ju på den senare tiden varit så, att affärsbankerna i görligaste mån försökt suga till sig hela landets kapital. Beträffande varje liten bank i bygderna ha storbankerna varit framme för att söka förvärva dem. Man har lovat fina förmåner åt de i den lilla banken anställda tjänstemännen, och man har i allt för stor utsträckning lyckats i sina förehavanden. Landsbygdens folk har fullständigt avhänt sig medbestämmanderätten över hur dess kapital skall handhavas. Den rätten har lämnats till några få banker i Stockholm och Göteborg och möjligen någon annan större stad. Landsbygden har avhänt sig medbestämmanderätten. Man frågar sig, vem det är som skapar kapital. Är det icke det arbetande folket, som under släp och slit samlar ihop de slantar, landet får till sitt förfogande. Men så skall det sålunda hopsamlade kapitalet kastas in i dessa centra och sedan av mer eller mindre kloka människor kastas ut som agnar för vinden åt alla håll. När man kommit fram till det storhetsvansinnet, att man tror, att Sverige kan finansiera de brister, som finnas i andra delar av världen, då har man kommit långt nog. Vad ha vi för makt? Det går an för Förenta staterna och för Frankrike, som kunna betvinga en nation, men vad skola vi göra, om vi avhända oss det ena hundratalet miljoner efter det andra, och de andra länderna utfärda moratorium. Vad skall Sverige säga? Vi ha ingenting att sätta bakom för att pressa ut våra fordringar, utan då är det det svenska folket som får lida och det med besked. Det är bara en början nu, som en talare sagt i dag, det kommer vidare sedan. Om det svenska folket skall tänka sig komma på fötter igen, måste vi gå tillbaka enligt mitt förmenande till det primitiva bankförfarandet att bilda småbanker, åtminstone så till vida att landsbygdens folk skall ha sin egen bankrörelse. Vi ha åtskilliga bevis glädjande nog på vilka fördelar det kan bereda en liten trakt att ha ett hemmabanksystem. Vi ha en ö i Bohuslän som heter Tjörn. Där finnes en

*Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)*

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

sparbank. Öns befolkning är för närvarande cirka 9,000 personer. I den banken, Tjörns härads sparbank, ha Tjörn-bornna satt in omkring 4 miljoner kronor. Samma öbefolkning har placerat omkring 3 miljoner kronor i länssparbanken. De ha därutöver 3 miljoner placerade i andra banker. Det är bondfolk och fiskare, som bo där, men de ha förstått sparsamheten och framför allt förstått att icke fränhända sig medbestämmanderätten över de kapital de ha. De kunna förvalta sina penningar inom en egen organisation. På grund av dennas förekomst ha Stockholmsbankerna icke fått detta kapital.

Nu måste man givetvis företaga denna stödaktion. Innan jag går vidare in på denna sak, vill jag ge en eloge åt den nuvarande finansministern. Jag har varit här rätt många år men icke förnummit, att någon finansminister före honom lagt fram ett så förståndigt förslag till att skaffa penningar i nödtid som när man föreslår att de skola tagas upp genom en progressiv beskattning av de högre inkomsterna. Hade våra tidigare finansministrar gått in för en sådan åtgärd, hade vi haft mera penningar i landet än vi ha. En del människor ha under årens lopp fått överskott på pengar. Det har då legat nära till hands, att de lockats att sätta in penningarna i företag, som viftat med 25 å 30 % utdelning. Det är verkligen riktigt att göra som finansministern gjort. Då nu kapitalet dock kommer från produktionen, så kan det vara lämpligt att vidtaga en sådan åtgärd, att när någon kommer upp till en inkomst över 7,000 kronor, det lägges på litet mera skatt och att skatten sedan ökas progressivt. Jag tror, att finansministern har hela folkets erkännande utom från deras håll givetvis, som har de största inkomsterna. Vad har det för betydelse, om en person, som kommit upp i en inkomst på 250,000 kronor, får återbördad några tusen kronor extra till produktionen, varifrån han fått penningarna.

Det är egendomligt att, när man skall gå att besluta i denna sak, man icke har tillgång på upplysningar om hur banken handhaft sina affärer på den sista tiden. Det är kanske så, att regeringen fått reda därpå och att bankoutskottet får upplysningar, men jag tycker verkligen att menige man borde ha rätt att se hur det ligger till. I allmänhet är det väl så här i landet med vissa företag, att företaget ligger som en öppen bok. Varför skall man inte få en inblick i hur bankerna sköta sina affärer. Jag skulle önska, att bankoutskottet, när det går att behandla denna fråga, begär papperen på bordet och tager reda på lönepolitiken och utlåningspolitiken för de sista 10—15 åren, ser efter om det slösats i löneavseende samt vidare inforrdar en tablå över till vilka ändamål pengar utlånats. Det är dock svenska folkets pengar man handskats med. Och även om banken har en direktör och en styrelse, så böra dessa icke draga sig för att svara, särskilt som det är fråga om en stödaktion. Då äro de icke självständiga. Då har folket rätt att begära papperen på bordet. Jag hörde ryktesvis för några år sedan, att dåvarande chefen för Skandinaviska kreditaktiebolaget hade 100,000 kronor i årslön och för ett visst år uppbar 650,000 kronor i tantiem. Det dröjde icke länge förrän banken måste göra en nyemission på 100 miljoner kronor. Det låter otroligt, men det torde vara sant. Det är sådana saker som jag vill att man skall få bekräftade genom inforrdande av förklaring från banken. Är det verkligen så, att man på det sättet handskas med medel, så är det verkligen icke underligt, att en bank kan komma i svårigheter. Jag vill ingalunda säga, att de lägre tjänstemännen äro överbetalda. Det är dock icke lämpligt att lägga sådana möjligheter i en mans hand, att han kan få handhava svenska folkets pengar på detta sätt. Det är icke anständigt. Jag anser, att när dylika företag icke kunna reda sig själva, så böra de lägga papperen på bordet, så att var och en av riksdagens ledamöter kan se vad som åtgjorts och hur ställningen ligger till.

Det är icke utan att jag har en viss farhåga för att vi fått in en del element

i detta land som icke göra till sin största uppgift att verka för landets bästa utan företräda andra intressen, som kanhända ligga dem närmare om hjärtat, nämligen att på det internationella området försöka spinna ihop klassfördelar på ländernas bekostnad. Jag undrar, om det inte vore skäl, att man lade om hela problemet, och jag ger herr Per Albin Hansson fullständigt rätt, när han uttalar, att när det gäller dessa stora kapitalanhopningar, där kanhända tre eller fyra banker förfoga över hela landets finanser, så bör det allmänna ha rätt att se till, hur man handskas med medlen. Det är inte alls för mycket begärt. När man sett, hur denna concern, som främst råkat i tråkigheter, betalad utdelningar på 20, 25 och 30 procent, så bör verkligen det allmänna ha rätt att granska förehavandena. Jag vill säga ännu en gång, att jag tror, att det är alldeles ofrånkomligt, att vi komma fram till att regeringen och riksdagen vid vilket tillfälle som helst ha rätt att ingripa. Här välja vi en riksbanksstyrelse, och frågar man regeringen, huru förhållandena ligga till, så säger regeringen, att den inte har med saken att göra, ty vi ha upplåtit åt vissa personer att sköta detta. Detta är inte riktigt, utan regeringen bör vid vilken tid som helst kunna ingripa, och även riksdagen bör ha rätt att ta del av sakerna. Så länge allting går bra, är det naturligtvis ingen fara. Men nu har det ju inträffat den ena gången efter den andra, att man kommit inför riksdagen bönfällande och vill ha hjälp. Då är det ju heller inte mer än rimligt, att det allmänna får vara med om att kontrollera.

Jag har, herr talman, intet yrkande, men jag har velat säga dessa ord. Jag hoppas, att bankoutskottet försöker reda upp spørsmålet, så att vi kunna få en något så när tillförlitlig inblick i hur vederbörande inom den bankinrättning, vi här resonera om, skött sakerna under de sista tio, femton åren.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Jag har begärt ordet för en replik till herr Forssell. Han försökte konstruera upp ett motsatsförhållande mellan mig och herr Sköld. Herr Forssell anförde, att herr Sköld sagt, att ingen kunde i februari 1931 veta vad som skulle komma att ske, och menade, att detta kunde vara tillräckligt svar på mina påpekanden. Jag har inte alls avsett att göra gällande, att vi socialdemokrater skulle ha förutsagt vare sig skottet i Paris eller något annat av samma slag. Vad vi gjort är ett allmänt påpekande av att här ha vi ett nytt exempel på hur enskilda utan kontroll handskas med ekonomiska värden. Vi ha uttalat vår varning, och vi ha nu sett hur berättigad denna var.

Till detta vill jag endast lägga ett ord till herr Flyg. Jag frågade kommunisterna, om de kunde anvisa bättre vägar för att skydda arbetarmassorna från att drabbas av de konsekvenser, kraschen kan medföra. Men herr Flyg svarade blott: låt Jerusalem brinna! Alltså låt i första hand de fattiga bli husvilla. Sådant behöver inte kommenteras, endast konstateras.

Herr Forssell: Herr talman! Jag begärde ordet för att lämna en kort replik till herr Wigforss. Jag vågar trotsa herr Wigforss att i hela det anförande jag höll kunna finna en enda stavelse som andas någon som helst sympati för den imperialism och nationalism, som är knuten till skadestands- och krigsskuldspolitiken. Men vad jag sagt är att det för personer, som ha anledning att syssla med de internationella problemen, är ett ödesdigert misstag att förbise det världshistoriska faktum, som denna imperialism och nationalism utgöra. Det hämnar sig att förbise detta, det ha vi sett hittills. Jag hoppas, att liknande misstag i fortsättningen inte skola bli gjorda.

Herr Andersson i Stockholm: Herr talman! Herr Lindman förklarade, att det egentligen inte var mycket mening med att hålla några anföranden här utom

*Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.*
(Forts.)

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

möjligen att göra några påpekanden till bankoutskottet. Herr Lundstedt efterlyste här i går en nationell samling och en nationell regering av starka män. Såvitt jag kan förstå, har herr Lundstedt redan i förväg fått sina önskingar uppfyllda i vad gäller den nationella regeringen. Ty, såsom här påpekats, har ju regeringen både vid behandlingen av denna fråga och vid behandlingen av en del andra frågor förstärkts med ledarna för de större partierna här i riksdagen. När man emellertid läser den proposition, som nu föreligger såsom resultat av den förstärkta regeringens överläggningar, så frågar man sig, om det inte i detta spörsmål finns mera att säga än det som är sagt på de få sidor, som propositionen innehåller. Man frågar sig detta förnämligast i anslutning till det anförande, som herr Per Albin Hansson här höll. Han säger, att ingen av kammarens ledamöter bör undandraga sig det ansvar som faller på honom, och i varje fall inte bör göra detta med tanke på att det är andra som ta ansvaret. Den anmärkningen kan ju vara riktig, men om den skall göras, så kan den dock inte göras förr än man förvissat sig om att alla kammarens ledamöter ha fått reda på allt som finnes att säga i denna fråga. Jag skulle — ehuru jag är ganska förvissad om att den inte kommer att besvaras — ställa den frågan till regeringen: Finns det inte mer att säga i detta spörsmål än vad som är sagt på de sidor, som utdelades till kammaren i går? Finns det mer att säga, vilket jag har anledning att förmoda, finns det förhållanden, som kammarens ledamöter alltså icke fått någon kännedom om, då få herrarna räkna med, att de, som herrarna hålla utanför det väsentliga i hela denna fråga, heller icke ha möjlighet att dela ansvaret för det beslut, som här kommer att fattas. När det talas om att det med hänsyn till att det gäller att skapa förtroende inte är lämpligt att öppet tala om vad det här är fråga om, så måste herrarna ändå inse, att de som ställas utanför de interna upplysningarna, inte äro beredda att se saken, ens objektivt, från samma utgångspunkter som herrarna göra, därför att utgångspunkterna ju icke meddelats. Riksdagen känner inte till de interna förhållandena i denna fråga, och riksdagen kan fördenskull inte taga ställning till saken på annat sätt än på grundval av de uppgifter, som här lämnats. Sedan finnas de, som väl kanske informeras i sina partigrupper. Men är det så att herr Per Albin Hansson har möjlighet att informera sina partivänner i den socialdemokratiska gruppen om annat än riksdagen i sin helhet blir informerad om, då är det uppenbart, att den socialdemokratiska riksdagsgruppen bär samma ansvar som regeringen för sin ståndpunkt i denna fråga. Men vi alla andra, som informerats i detta spörsmål endast genom den text, som här lagts på riksdagens bord, befinna oss i ett annat läge.

Det har sagts, att det här gäller att rädda industriföretag, att det gäller att se till att man inte skapar större arbetslöshet än den som för närvarande är rådande. Det är alltså mot den bakgrunden som man skall bevilja de hundratal miljoner, som nu äro föreslagna i regeringens proposition. När jag sett på de siffror, det här är fråga om, har jag tillåtit mig att försöka taga reda på vilket ekonomiskt resultat det bankbolag givit under de senare åren, som det här är fråga om att understödja och vilket ekonomiskt resultat närstående industribolag givit. Tiden har inte medgivit att, ens så långt det för lekmanen är möjligt, låta undersökningen omfatta flertalet av de företag, som engagerats i Kreugerkoncernen, utan jag har måst inskränka mig till de viktigaste av dessa företag. Jag har då först tillåtit mig titta på siffrorna för Skandinaviska kreditaktiebolaget. Det visar sig, om man går tillbaka till 1918, att utdelningen inom detta bankbolag alltid hållit sig över 10 procent på aktiekapitalet men att den under vissa år varit uppe i över 21 procent. Den sammanlagda nettovinsten under den tid jag talar om har uppgått till 173 miljoner och några hundra tusen kronor däröver. Om man med hänsyn till framtida svårigheter hade reserverat belopp i den utsträckning som varit möjlig, så

skulle staten nu icke behövt träda emellan såsom här föreslås eller icke alls behövt träda emellan. Ser jag på ett annat företag, som tillhör Kreugerkoncernen, nämligen Svenska tändsticksbolaget, så konstaterar jag, att bara under de sista fem åren har tändsticksbolaget givit en nettovinst på 233,593,000 kronor. Herr Osberg talade om, att det är det produktiva arbetet, de produktivt arbetande människornas slit som framskapar värdena. Dessa 233 miljoner har man sålunda plockat ut från dem, som produktivt arbeta inom tändsticksindustrien här i landet. Ser jag på siffrorna för tio år, alltså från 1920 till 1930, så konstaterar jag, att nettovinsten i tändsticksbolaget har uppgått till 323,216,000 kronor. Går jag över till att se på ett annat industriföretag, som numera anses hotat, nämligen L. M. Ericsson, så finner jag, att detta bolag under de senaste tio åren har givit en nettovinst på 33,700,000 kronor i runt tal. Hur är nu ställningen för dessa industriföretag? Såvitt jag förstår — och jag har dock en gång i tiden arbetat inom det område där L. M. Ericsson under årtionden bedrivit sin verksamhet — har L. M. Ericssons styrka legat i dess patent. Hurudan är ställningen för närvarande? Ställningen är ju sådan, att det finns fabriker utplacerade, man kan gott säga, i hela världen för tillverkning av telefonmateriel, den materiel beträffande vilken de av det omtalade bolaget innehavda patenten haft sitt värde. Jag tillåter mig hävda den uppfattningen, att även om staten skulle sätta in åtskilliga miljoner, som skulle gå direkt till företaget L. M. Ericsson, så kommer detta företag aldrig hädanefter att bli den industri för Sveriges vidkommande, som det varit, innan det inrangerades i Kreugerkoncernen. Jag nämner detta därför att det finns ju ändå anledning att i ett sammanhang som detta, då man talar om att det är fråga om att hjälpa arbetarna, rikta uppmärksamheten på vad denna verksamhet har medfört för verkningar för de svenska arbetarna. Jag kan inte överblicka läget för den svenska tändsticksindustrien. Men jag har mig bekant, att man tidigare var synnerligen angelägen om att hålla tillverkningshemligheterna, när det gäller tändsticksindustrien här i landet, inom sådana kretsar, att man inte behövde riskera, att de skulle gå utanför landets gränser. Hur är det med den saken för närvarande. Ja, det ligger till på det sättet, att man i åtskilliga länder av världen har placerat ut tändsticksfabriker och skickat ut folk från de svenska fabrikena för att lära bort hemligheten med tändstickstillverkningen, och det lär vara anledning att säga, att den svenska tändsticksindustrien icke har stora förutsättningar att i framtiden bli va den hittills varit.

Jag har ansett mig böra påpeka dessa saker därför, att de intimt hänga samman med de problem, som vi här för dagen tala om. Läger jag ihop vinsterna för de senaste tio åren för de tre bolag, som jag här talat om, som hänga intimt samman, konstaterar jag, att deras sammanlagda vinst rör sig om ungefär 530 miljoner kronor, alltså dubbelt den summa, som riksdagen här skall besluta att sätta till för att fullgöra stödaktionen för det bankföretag, som det nu är fråga om.

Jag nämnde förut, att Skandinaviska kreditbanken på de senaste tio åren gjort en nettovinst på 173 miljoner. Såsom tidigare påtalats, förutsattes i den proposition, som nu föreligger, att det skall kunna få ske utdelning med 5.5 %. Det gör mellan 4½ och 5 miljoner kronor, såvitt jag kan se, på aktiekapitalet, som skall utdelas även under den tid, då företaget är så på obestånd, att dessa stödåtgärder från statens sida måste verka. När det gäller frågan om tillgodoseende av aktieägarnas intressen, vill jag rikta uppmärksamheten på de utdelningssiffror, som jag förut nämnde. Under den tid, jag talade om, har Skandinaviska banken betalat ut i utdelning aktiekapitalet och 100 % på det ungefär. Det förefaller alltså, som om aktieägarna i bankföre-

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.

(Forts.)

taget icke skulle lidit någon nöd hittills, och det förefaller, som om — med hänsyn till det allmänt omtalade intresset för samhället och dess angelägenheter hos aktieägare i allmänhet här i landet — aktieägarna, därest denna offervilja, som man allmänt från deras sida brukar tala om, fanns, borde se saken så, att man borde avstå från utdelningen under den tid, som det här är fråga om.

Herr talman, jag har fäst mig vid talet om att det gäller att hjälpa arbetarna. När jag hörde det där, har jag påmint mig vad som förekommit i liknande frågor under de få år, jag tillhört riksdagen. När den Lindmanska regeringen år 1929 föreslog en höjning av sockertullen — alltså en höjning av sockerpriset — sade man, att det var för att hjälpa arbetarna och för att hjälpa de arbetslösa. När man föreslog höjning av spannmålstullen och följaktligen höjning av brödpriserna, så var det för att hjälpa arbetarna och de arbetslösa. Båda åtgärderna kunde icke medföra någon annan verkan än en hjälp till storgodsägarna här i landet och en fördyring av levnadskostnaderna för det arbetande folket i allmänhet. När man sett de åtgärder, som i övrigt vidtagits även från den nu sittande regeringens sida, när det gällt spannmålsodlingen, så har man fått det intrycket, att det varit en hjälp åt godsägarna, men det har sagts att det var en hjälp åt arbetarna framför allt. Man har alltså talat om att vad som företagits i olika frågor gjorts för att hjälpa arbetarna. Mot det har jag nu ställt en parallell mellan det spörsmål, vi diskutera i dag, och det spörsmål, varom vi voterade i går — 50,000 kronor till hjälp åt de nödlidande i Norrbotten. Det avslog man, såsom varande orimligt kan jag förstå, och jag hörde åtminstone de ledande männen inom regeringen i denna kammare rösta för avslag. Det var alltså icke möjligt och icke rimligt att bevilja dessa 50,000 kronor till de nödlidande i Norrbotten. Men, fast man avslår ett så rimligt anspråk från nödlidande befolkningsgrupper i en del av landet, hävdar man ändå, att man har ett sådant intresse för arbetarna och för att undvika nöd och elände bland befolkningen i landet, att man på några få dagar är färdig att komma fram och begära riksdagens godkännande av att ett så betydande belopp, som det här är fråga om, skall lämnas till det bankinstitut här i landet, det nu gäller. Med kännedom om den ståndpunkt, som från de borgerliga partiernas sida i allmänhet intagits i alla de frågor, som verkligen gällt hjälp åt fattiga människor, som verkligen gällt hjälp åt arbetarklassen här i landet få herrarna — och alldeles speciellt med hänsyn till de uppgifter, som finnas och de uppgifter, som saknas i den föreliggande propositionen — hålla till godo, om vi från vårt parti säga ifrån, att vi icke ett ögonblick tro på att, om det verkligen vore fråga om hjälp åt arbetarna, några förslag av den omfattning och den art, som här föreligga, skulle komma från regeringens sida och vinna anslutning till och med från högerpartiet här i riksdagen.

Med kännedom alltså om den ståndpunkt, man intager i de frågor, som verkligen äro av betydelse för arbetarklassen, som innebära någon hjälp åt de svältande och nödlidande arbetslösa här i landet, är det anledning för arbetarna i allmänhet att göra klart för sig, att, när man kommer med förslag av den omfattning, som nu är fråga om, från regeringens sida, då är det fråga om att hjälpa bankinstituten, att hjälpa aktieägarna, men de arbetslösa och arbetarna tar man sannerligen liten eller ingen hänsyn till.

Herr Hansson uttalade den uppfattningen, att, då vi som Flyg säga: »låt Jerusalem brinna!» fordras det icke några kommentarer. När Kreditkassan bildades år 1922, var det ett försök att rädda vissa av de penninginstitut, som då arbetade under tryckta förhållanden här i landet, och man lyckades ju lappa på och hålla ihop det nuvarande samhällssystemet den gången. Men skapade man några garantier mot fortsatt utsugning av arbetarna ens inom de

industrier, som skulle beredas hjälp genom Kreditkassan av år 1922? Nej, det var ett pålappande av det samhällssystem, som råder, med full frihet för alla dem, som spekulera i nöd och elände, som spekulera i möjligheterna att suga profit ur det produktiva arbetet. Det var ett pålappande av det systemet med bibehållande av profithajarnas fulla frihet. Vad det här är fråga om är, såvitt jag kan se, räddandet av ett finansinstitut, räddandet av de kapitalintressen, som aktieägarna och insättarna ha i detta finansinstitut. Omkring detta har det ju lyckats att åstadkomma en nationell samling. Det är ett pålappande och ett försök att rädda det nuvarande systemet. Det nuvarande systemet innebär emellertid icke någon lycka för arbetarklassen, och i vilka detaljer man än granskar detta system, så måste man konstatera, att varje år ytterligare, som detta system får bestå och verka, innebär det arbetarklassens olycka. Då vi ha den uppfattningen att ju förr man kan avskaffa det kapitalistiska samhällssystemet, desto större och snabbare lycka kan man åstadkomma för arbetarklassen, anse vi, att detta pålappande, detta räddande med skattebetalarnas pengar av ett kapitalistiskt finansinstitut ha vi ingen möjlighet att giva vår anslutning.

*Ang.
stöd åt Skand.
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)*

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Det som jag vågar tro synnerligen hovsamma anförande, jag i går höll på denna plats, vilket anförande mest var ett uttryck för de farhågor, den beklämning, jag kände inför den rådande situationen, har uppkallat hans excellens statsministern till ett bemötande nu under dagens debatt. Jag tillät mig under gårdagen påpeka, att det måste väcka rätt blandade känslor särskilt bland vår jordbruksbefolkning, som under lång tid med fog har ropat på hjälp, att man nu på fjorton dagar har kunnat åstadkomma ett förslag om en hjälp på så betydande belopp till ett enda kreditinstitut. Hans excellens statsministern har nu här i dag uttalat, att, om jordbruket kunde varaktigt hjälpas med ett belopp av 245 miljoner kronor, så skulle han för sin del icke tvekat föreslå något dylikt, men han tillade, att det skulle ske, under förutsättning att liknande säkerheter kunde presteras och att samma ränta kunde betalas.

Hans excellens statsministern har vänt fullständigt upp och ned på den jämförelse, jag tillät mig att göra. Jag talade om vårt lands största näringsgrupp, nämligen jordbrukarna i jämförelse med ett enda finansinstitut. Hans excellens statsministern drager då utan vidare upp en jämförelse mellan dessa båda, och så säger han att, om jordbruket kan hjälpas med något sådant, som man kan hjälpa ett enda bankinstitut med, bör man kunna reflektera. Det gäller dock helt olika storleksordningar, här ett bankinstitut och där icke att hjälpa ett enda företag utan vår största näringsgrupp, nämligen jordbruket.

Jag skall taga upp frågan angående säkerheterna. Jag har icke tillfälle bedöma värdet av de säkerheter, som bankinstitutet kan prestera, men sådana som förhållandena för närvarande äro, då icke ens statspapper kunna anses vara fullgoda säkerheter, så lär det kanske kunna ifrågasättas, om icke till »syvende och sidst» i alla fall säkerheten i jord, så uselt det än är ställt för jordbruket, i längden blir den värdefullaste och om icke upprätthållandet av jordbruksnäringsringen i längden är den angelägnaste omsorgen för statsmakterna. Därmed har jag icke velat giva uttryck åt den uppfattning, att vad som här har föreslagits skulle stå i direkt strid med den av mig här angivna uppgiften eller vara omotiverad, men tyvärr kan det nog bidra till att i någon mån skjuta undan angelägenheten av uppgiften att stödja jordbruksnäringsringen.

När hans excellens statsministern vidare säger: »om jordbruket kunde erbjuda samma räntebetalning», ber jag få uttala, att han här gör en rent orimlig jämförelse. Ty märk väl: visserligen skall bankinstitutet betala en ganska hög ränta, men med det lånebehov, som för närvarande förefinnes, med de möj-

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.

(Forts.)

ligheter, som finnas att skaffa sig inkomster, då man lånar ut* (och då ingen begränsning, så vitt man kan se, finnes beträffande möjligheten att taga ränta för de pengar, banken lånar ut) så har detta institut helt andra möjligheter att betala en hög ränta än vårt jordbruk.

I de fall, då regeringen har ingripit till jordbrukets förmån, har man satt priser — jag erinrar om spannmålspriserna — som ingalunda varit så höga, att de givit möjlighet att betala hög jordränta, och då det gällt exempelvis den animaliska produktionen, har jordbruket varit beroende av priser, som icke på något vis täcka omkostnaderna. När man gör jämförelser, bör man minnas detta och beakta jordbrukets små förtjänstmöjligheter.

Jag hör icke till dem, som otacksamt tillbakavisa eller alldeles bortse från de åtgärder, som vidtagits för jordbrukets hjälp och som hans excellens statsministern nu erinrade om, men icke ha väl de åtgärderna varit av den omfattningen, att de utan vidare kunna i storleksordning jämföras med den åtgärd, som här är föreslagen. Icke minst gäller detta vid en jämförelse mellan storleksordningen beträffande å ena sidan, som jag nyss nämnde, jordbruksnäringen och å andra sidan ett enskilt bankinstitut, även om dess klientel som sig bör medräknas.

När jag nu har ordet, skall jag be att få vidröra en sak, som jag nämnde i går, och det är frågan om utdelningen i det bankinstitut, som det nu närmast är fråga om att hjälpa — kanske är det lika mycket riksbanken som behöver hjälpas, men jag skall icke ingå på den saken nu. Det blir enligt mitt förmenande synnerligen svårt att förklara och försvara, varför riksdagen går in för en hjälpaktion av hittills i vårt land osedd omfattning, om det icke samtidigt förklaras, att i första hand och framför annat skola dessa summor betalas tillbaka och att först sedan detta har skett aktieägarna skola ha rätt att kräva eller förvänta någon utdelning. Jag förstår tillfullo, att svårigheter härigenom kunna uppstå för många små aktieägare, men dessa ha dock ingalunda på något sätt varit tvingade till att placera sina pengar i aktier i Skandinaviska kreditaktiebolaget. Jag tror, att vi med skärpa måste hävda, att det är ett både enkelt och rättvist och för den stora allmänheten med dess sunda syn på saken ofrånkomligt krav, att icke någon utdelning sker under återbetalningstiden. Ja, jag säger för mitt vidkommande bestämt ifrån, att jag kommer att framställa ett krav härom till den kraft och verkan det hava kan, och jag tror icke det blir möjligt att nöjaktigt motivera ett tillstyrkande av stödaktionen med mindre man går in för ett dylikt krav.

Jag har velat, herr talman, göra dessa beriktiganden. Jag avser icke därmed att rikta något egentligt direkt klander mot någon, utan jag har med min framställning endast avsett att såvitt möjligt försöka ställa sakerna i deras rätta belysning och i deras rätta inbördes proportioner.

Herr **Flyg**: Herr talman! Jag begärde ordet, då herr Lindman i upprörd ton beskyllde mig för »oblyghet och oförsämndhet». Jag vill först ha sagt, att det är klart, att det kan inträffa, särskilt i en situation sådan som den föreliggande, att en meningsmotståndare fattar ett yttrande såsom oblygt och oförsämt. I detta fallet gällde upprördheten mitt påpekande att orsakerna till den bortgångne finansmannens fall säkerligen icke enbart lågo i hans egen oklokhets, utan att här funnos konkurrenter, som hade bidragit till hans störtande. När jag därmed angav, att herr Lindman såsom ledare för högern säkerligen hade närmare reda på adresserna till dessa konkurrenter, så gjorde jag detta med utgångspunkt från det ganska kända förhållandet att dels denna konkurrens förefanns och dels dessa finansmän och bankdirektörer säkerligen till 99.9 % och därutöver höra hemma i herr Lindmans parti. Alltså, är det på det sättet, att denna min hänvisning eller adress verkade så irriterande, att

den behövde betecknas såsom oblyg och oförskämnd, så ligger skulden därtill icke hos mig, utan då har jag råkat, händelsevis och omedvetet, att trampa på ett ömtåligt ställe och härigenom råkat bli utsatt för herr Lindmans protest.

Det är denna förklaring, som jag för min del velat avgiva, och jag tager icke tillbaka någonting av vad jag förut yttrat.

Herr Sköld: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av herr Lindmans anförande. Först och främst måste jag säga, att det måtte bero på något missförstånd från herr Lindmans sida, när han tillvitar mig, att jag skulle ha gjort några personliga insinuationer mot honom. För att icke denna oklarhet skall stå kvar tillåter jag mig att ur det stenografiska referatet av mitt förra yttrande uppläsa följande: »Jag ber att få göra den frågan: Vad hade man sagt från de privata bankernas sida och ifrån de kretsar, som stå herr Lindman nära, vad hade man den gången sagt, om riksbanken vägrat att rediskontera växlar från en av landets största banker och växlar, utställda av ett par av landets största ekonomiska företag?»

Det finnes ingen möjlighet att tolka detta yttrande så, att däri skulle ligga några personliga insinuationer, ty med uttrycket »kretsar som stå herr Lindman nära» har jag menat bankväsen, handel och industri, d. v. s. sådant som han ju i hög grad representerar här i riksdagen.

Vidare yttrade herr Lindman på tal om behovet av ökad kontroll, att riksbanken skulle vara någon slags kontrollant av det privata bankväsendet. Ja, han utpekade ju mig som en av kontrollanterna, det måste jag vidhålla, ty jag stod här, då han riktade sig mot mig. — Jag hör nu, att herr Lindman syftade på vad riksbanken gör, och då kan jag förbigå den punkten, ty då kan detta icke ha något avseende på den fråga som vi här diskutera.

Herr Lindman frågade mig vidare, om icke riksbanken hade någon känsla av att allting icke var som det borde eller att svårigheter förelågo och om riksbanken icke hade någon känsla av att den hade dåliga engagemanger. Ja, det är ju givet, att riksbanksledningen naturligtvis intet hellre skulle önska än att vara kvitt en del av de engagemang, som på grund av omständigheterna kommit att ligga där. I det avseendet är det ju givet, att det icke råder några delade meningar. Vad jag ville säga var bara det, att man icke får begära, att riksbanksledningen redan i februari månad förra året skulle haft så mycket större insikt om den kommande utvecklingen än vad alla andra hade. Vi få icke glömma, att ungefär samtidigt med denna transaktion var det andra storbanker här i landet som genomdrevo en emission här av tyska obligationer, och ännu senare genomdrevs en emission av rumäniska obligationer utan riksbankens medverkan, ja, jag tror jag kan säga, trots varning från riksbanken. Jag menar därför, att man icke får begära övernaturliga egenskaper av riksbanksledningen. Det är detta som jag i detta avseende har velat ha sagt.

Vidare måste jag hålla på, att det göres skillnad mellan de engagemang, som riksbanken så att säga i normal ordning iklätt sig, och sådana engagemang, som riksbanken har måst ikläda sig mycket mot sin egen önskan. Den saken, menar jag, få vi diskutera, när vi komma fram till debatten om decharge för riksbanken. Men jag har sagt, att vad det här kan gälla, det är frågan om de krediter, som första gången beviljades under tiden februari—april 1931.

Herr Lindman vidhåller, att den andra punkten i det föreliggande förslaget, den som gäller lånet på 115 miljoner kronor, skulle ha tillkommit för riksbankens skull. Jag vill icke gå med på den saken. Enligt mitt sätt att se föreligger det icke något hinder från riksbankens sida att ha kvar dessa engagemang och förvalta dem. Jag vill naturligtvis icke säga annat än att detta kan komma att leda till förluster, men jag menar, att ett kvarhållande i riks-

*Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)*

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

banken av dessa engagemang icke är något, som i någon högre grad kommer att besvära riksbankens verksamhet.

Då frågar man: Varför har då föreslagits detta överflyttande av engagemang? Jag skulle kunna svara med ett litet exempel. Om en lantbrukare ådragit sig en skuld och har denna placerad i kortfristiga växlar, som han månad efter månad måste omsätta, så kan det vara en ganska betydande lättnad för honom, om han kan få omvandla dessa växlar i ett 10-årigt amorteringslån. På samma sätt bör det vara av värde för Skandinaviska kreditaktiebolaget att få en del av sina i riksbanken rediskonterade växlar förvandlade till långfristiga amorteringslån. På det sättet måste man se saken, och då är det också klart, att denna punkt om de 115 miljonerna naturligtvis är avsedd som en stödaktion, i första hand för Skandinaviska banken, även om jag icke är en sådan farisé, att jag skulle vilja förneka, att denna transaktion även skulle komma att innebära en fördel för riksbanken såsom ekonomisk institution. Det ligger i sakens natur, att om dessa infrusna engagemang flyttas över från riksbanken till ett annat institut, så har riksbanken icke någon anledning att säga nej därtill.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Jag skulle egentligen ha kunnat avstå från att yttra mig vidare i frågan, tills ärendet återkommit från utskottet, men då jag önskar, att man icke skall ha anledning säga, att vi icke sökt giva de anvisningar, som varit möjliga för hur denna sak skall klaras upp, *om vi ställt oss på samma principiella utgångspunkt som herrarna*, så ber jag att få taga kammarens tid i anspråk ett par ögonblick.

Först vill jag emellertid uttala min förvåning över de parlamentariska arbetsmetoder, som tillämpats. Inte för att jag på något sätt känner mig å vårt partis vägnar förbigången, men jag vill konstatera, att här mäter man med två mått. Jag ifrågasätter, om herrarna verkligen tro, att detta stärker det parlamentariska systemet. Oss stärker det i varje fall, och jag har således från dessa utgångspunkter ingenting emot herrarnas uppträdande. Jag nödgas, i trots av vad hans excellens statsministern förklarade på den punkten, konstatera, att de arbetsmetoder man tillåtit sig använda i denna och andra liknande frågor, sedan jag första gången kom till riksdagen för tio år sedan, de ha inte ett dugg att skaffa med demokrati och parlamentarism, det är emellertid metoder, som gå ut över skattebetalarna, över det arbetande folket.

Ställer man nu emellertid på oss det kravet, att vi skola anvisa hur man på annat sätt vill ordna denna sak, så skulle jag på den frågan kunna svara, att därom skall jag lämna besked, när det givits oss samma möjlighet att undersöka hur saken ligger till, som det getts de herrar, vilka här begära anvisningar av oss. Men trots att vi icke fått del av alla detaljer vill jag framhålla, att jag är övertygad om, att denna sak kunde ha ordnats upp utan att man på sätt här föreslagits till ett privatkapitalistiskt bankinstitut överlämna skattebetalarnas medel och utan att man låtit den breda allmänheten få bära konsekvenserna av saker som den icke har något att göra med. *Jag anvisade redan 1922 och 1923 en väg*, och jag tror, att om man läser referaten från de debatter, som under dessa bägge år fördes om Kreditkassan och om de engagemang, som då ingingos, så skall man förstå vad jag menar.

För övrigt, mina herrar, är jag inte alls övertygad om — och det har redan min partikamrat Flyg kunnat konstatera — att kraschen skulle få så mycket större omfattning, om staten icke ingriper.

Jag har icke givit någon oriktig tolkning av propositionens innebörd, då jag förklarar, att staten genom sitt ingripande *indirekt* — det sista ordet förbigick både herr Hansson och hans excellens statsministern — garanterar utdelning åt aktieägarna i *ett* av de företag, som dragits in i denna situation. Jag vill

vidare ställa följande fråga till herrarna: vad tro ni, att det skulle bli för utdelning till aktieägarna under de närmaste åren, om statsmakterna icke skulle fatta det beslut, som regeringen föreslår? När ni tänker på den frågan, förstå ni också det berättigade i att statens ingripande indirekt betyder en garanti åt aktionärerna.

Jag passar också på tillfället att fråga varför ett enda företags aktieägare skall tillgodoses. Jag utgår ett ögonblick ifrån hans excellens herr statsministerns egen utgångspunkt, att det finnes en massa små sparare, fattigt folk, som satsat sitt kapital i detta företags aktier. Varför nöjer sig då regeringen att föreslå, vilket riksdagens samtliga partier utom vårt kommer att besluta, att blott aktieägare i detta företag garanteras utdelning på sina aktier. De intressen som Kreuger och Toll, tändsticksbolaget och L. M. Ericsson representera äro väl dock ur herrarnas utgångspunkter väl så starkt nationella som de, som Skandinaviska banken företräder. Dessa företag bereda väl också arbete åt en massa folk inom landet och vidga också Sveriges nationella inflytande. Slutligen finns säkert bland aktieägarna också i dessa företag en massa små sparare. Men för dessa aktieägare har man intet som helst intresse, dem vill icke regeringen garantera någon utdelning. Varför icke det? Borde det icke vara konsekvens i herrarnas gärningar? Måhända uttryckte jag mig otydligt i mitt förra anförande. Jag har i varje fall icke fått något svar på min direkta fråga.

Skola skattebetalarna iklädas risken — det är ju realiteten bakom propositionen — att garantera utdelningen åt en del aktionärer, hur vilja herrarna då draga gränsen för stödet? Herrarna förstå ändå, skulle jag tro, att här är man ute på ett fullständigt ohållbart gungfly. Ha ni sagt a kräves det att ni också säga b, men då ni icke kunna fortsätta med alfabetet helt igenom blir ju konsekvensen av er politik den renaste orättvisa.

Jag vill säga, herr talman, det låter kanske kätterskt, att jag är icke alls övertygad om att man erhåller de bästa ledningarna för industriföretagen eller ens för statens affärsdrivande verk genom att tillsätta dem genom eller via — korridorpolitiken. Jag tycker, att det finnes så många exempel från de senaste tio åren på att vi för statliga verk fått motsatsen till goda ledningar, att vi sannerligen icke nu skola skänka ens aningen av något berättigande åt det önskemål, som här framförts från ett par håll om att staten skulle tillsätta ledning för här ifrågavarande företag. Jag vill icke såra någon och jag vill under alla förhållanden undantaga min värderade vän, Viktor Larsson, men jag tycker icke att exempelvis riksbankens nuvarande ledning motiverar ett påstående, som härvidlag fällts, att man genom statens ingripande skulle få de bästa ledningarna. Tvärtom, tror jag, att det säkerligen ligger någonting i vad någon sade att man bör akta sig för för mycket byråkrati, ty det gagnar sannerligen till intet. Vi kunna ju f. ö. se litet på en hel del andra av statens företag, där det gudi klagat brister mycket i fråga om duglighet och snabbhet. Ambetsmannametoderna skola vi överallt klippa fingrarna av ju förr dess hellre, vi skola icke giva det något ökat inflytande på något område. Korridorpolitiken predestinerar icke till duglighet i ekonomiska saker.

Herr Wigforss gav en mycket vänlig replik till oss kommunister. Då den är av principiell innebörd skall jag be att få säga ett par ord därom. I motsats till kommunisterna gå vi socialdemokrater, sade herr Wigforss, in för att staten skall ingripa, innan man kommer fram till en kraschsituation. Ja, herr Wigforss, det är inte tvivel om att det är riktigt uttryckt för herrarnas politik, men vilka praktiska konsekvenser har denna medfört? Jo, den har medfört att staten under goda tider, då privatkapitalismen skär guld med täljkniivar, ingenting har fått att säga till om. I dåliga tider däremot har staten fått träda in. Herr Wigforss trodde, att han på det sättet skall kunna klippa

*Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)*

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

klorna av privatkapitalismen, vilket är ett *fullkomligt misstag*. Privatkapitalismen bör avskaffas, men det sker sannerligen icke genom dylika åtgärder.

Hans excellens herr statsministern begagnade tillfället att säga till mig att parlamentarismen icke utesluter *samråd* i förväg med partiledarna. Jag har ingenting att invända mot en dylik *allmän* uppfattning. Såvitt jag förstår, utesluter dock parlamentarismen absolut att man genom privata »samråd» med några partiledare i realiteten ställer den stora massan av representanterna *inför fullbordat faktum*. Det är detta jag protesterar emot. Dylika metoder visa blott att den borgerliga parlamentarismen befinner sig på undergångens brant och ramlar ihop såsom följd av att det ekonomiska system, den vilar på, håller på att ramla ihop.

Hans excellens herr statsministern måste, såvitt jag förstod, ha fallit offer för ett minnesfel, då han sade att jag, då tullpropositionen behandlades i kammaren, nickade bifall, då man kritiserade att riksdagen icke i annan form än genom vanligt sammanträde fått meddelande om propositionen. Jag ber att få konstatera, att jag tyvärr icke var närvarande i kammaren, när den frågan behandlades. Jag befann mig då i södra Sverige.

Jag har ingenting att invända emot att riksdagen överlåter åt sina representativa organ att undersöka en massa detaljer. Jag tror, att det är den enda form i vilken varje parlamentariskt system måste arbeta, och även vi använda det. Men, Ers excellens, förutsättningen för att denna arbetsmetod skall fungera är att *hela* riksdagen dras in i utskottsarbetet och därigenom blir i tillfälle att taga del av de frågor, som föreligga till behandling och därigenom får möjlighet att på vanligt sätt antingen avbördä ett ansvar efter en fullgod motivering eller likaledes efter fullgod motivering taga ansvaret. Här finnas stora grupper av kammarens ledamöter, som urståndsatts att göra detta. Det är detta jag kritiserar och denna kritik slås inte omkull av den i och för sig riktiga anmärkningen att representativa undersökningsorgan, i detta fallet bankoutskottet, måste vara tillfinnandes.

Hans excellens herr statsministern säger, att det föreligger ingen uppföring av läget. Är detta uttryck för starkt vill jag gärna använda ett annat och säga att enligt min mening har man använt ett alldeles för optimistiskt betraktelsesätt på de faktorer, som måste påverka och vara grundläggande för de säkerheter, som staten härvidlag skulle komma att få. Jag tror icke, att man kan gå med på denna optimism med kännedom, som jag i mitt förra anförande påpekade, om att de papper som det är fråga om från vederbörande utställare signalerats för överskådlig tid icke skola lämna någon som helst ränta, utdelning eller amortering. Tyska staten såsom utställare av papperen har ju förklarat sig ämna begära moratorium. Vad är säkerheten då värd? Vad kommer resultatet då att bli? Jag tycker i alla fall, att man bör ha så pass mycket ansvarskänsla, att man icke går med på någonting, som det här föreslagna, när förhållandena på, som vi anse, goda grunder ligga till på detta sätt.

När herr statsministern, på tal om att aktieägarna skulle garanteras utdelning på aktierna, yttrade, att utdelning måste lämnas för att bankens strävanden att på nytt komma fullt up to date icke skulle försvåras, så vill jag därtill invända, att jag icke tror utebliven ränteutdelning skulle medföra detta resultat. Jag bringar i kammarledamöternas erinran den föregående krisen. Det finnes alltjämt banker, vilka ha drivit sin verksamhet sedan 1924 utan att ha utdelat någonting till aktieägarna och dessa banker ha icke blivit sämre. De ha tvärtom blivit bättre tack vare att ett sådant tryck satts på dem att de tvingats att hålla sig en liten smula mera på den säkra sidan än vad eljest måhända skulle blivit fallet. Jag vill också erinra därom, att det visst icke är

bara en bank, beträffande vilken det förhåller sig på det sättet, och det vet nog herr statsministern mycket väl.

Hans excellens herr statsministern förklarade, att han icke på något sätt kunde se sammanhanget mellan Sveriges del i Youngglånet och den nuvarande situationen. Jag undrar dock om herr statsministern icke, om han ett ögonblick tänker efter, skulle vara beredd att säga, att det dock råder ett avsevärt och bestämt sammanhang däremellan. Ty det är väl icke främmande för någon att Sveriges andel i Youngglånet skett icke genom någon enskild man, ehuru man nu söker avvältra ansvaret därvidlag. Den täckning, som skedde, gjordes — jag har icke fått det bestritt från ansvarigt håll — under fullt tillstyrkande både av riksbanksledningen och riksgäldsfullmäktige och därmed från de stora riksdagspartiernas sida. Följderna av den historien visa sig nu. Jag vågar således påstå, att när vi den gången voro med om och tillstyrkte en viss politik, böra vi nu vara ärliga att också ta konsekvenserna och icke söka vältra dem helt över på andra.

Slutligen, herr talman, ännu några ord om de 30 miljoner kronorna. Ju mer jag ser på propositionens formulering ju mer otillfredsställande finner jag den vara från herrarnas utgångspunkter. Det är icke nog med att regeringen — observera med riksdagens stora majoritet de facto i förväg bunden — begär 30 miljoner kronor utan på vad sätt har man begärt dem. Det är möjligt att herrarna känna sig tillfredsställda. Jag skulle under inga förhållanden göra det, om jag skulle ställa mig på er ståndpunkt. »För detta ändamål» — säges på sid. 5 — »synes mig ett belopp av förslagsvis 30 miljoner kronor böra ställas till *Kungl. Maj:ts förfogande* att användas i den mån särskilt behov av bistånd från statens sida kan konstateras föreligga och där dylikt bistånd synes bliva av verklig betydelse.» Jag förstår verkligen icke, hur man kan komma med något sådant. Vad begär ni? Jo, en *fullmakt in blanco* att använda dessa 30 miljoner kronor av statens pengar, hur *herrarna behaga*. Det står nämligen ingenting om på vad sätt dessa pengar skola lämnas ut. Skola de lämnas ut mot säkerhet eller icke? Skola de lämnas såsom direkt anslag, och i så fall i vad form? Därom finner man icke ett ord i föreliggande proposition. Alltså, regeringen får, om förslaget bifalles, fullmakt att skänka bort 30 miljoner kronor av statens medel. Tycka herrarna i riksdagen verkligen, att det är förnuft att gå med på sådant?

Vidare är det att märka, att trots den långa undersökning, som skett, har man alls icke talat om vilka företag kunna tänkas bli föremål för stödåtgärder. Är det finansinstitut? Är det industriföretag, och i så fall av vilken karaktär? Man söker förtaga det dåliga intryck, som man har på känn måste väckas genom denna svävande formulering, genom att tillägga följande sats: »Inför den nuvarande knappheten på arbetstillfällen och i ett läge, där bland annat ur handelsbalansens synpunkt det är av yttersta vikt att söka så långt görligt är uppehålla det produktiva arbetet, måste det vara angeläget att undvika rubbningar inom penningväsendet och kreditgivningen.» När jag tänker på satsen, måste det framstå såsom klart, att den, som skrivit den, nog har vetat vad han menat. Men jag måste för min del säga, att på denna punkt tarvas det förklaring.

Jag tror, herr talman, att när anhängarna av förslaget icke kunna komma med andra skäl, med full rätt kan hävdas att våra motiv för avslag efter denna långa debatt måste anses vara till sitt fulla värde uppräthållna.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Jag tror icke, att en fortsatt diskussion med herr Kilbom verkligen skulle vara till någon värdefull ledning för den fortsatta behandlingen av ärendet. Men för att han icke

Ang.
stöd åt Skand.
dänaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.

(Porta.)

skall i fortsättningen fullt så glättigt vältra sig i självbelåtenhet som fallet var i hans sista anförande, skall jag be att få belysa ett par tre fall för att visa, vad herr Kilboms inlägg verkligen ha för värde.

Han avslutade sitt förra anförande med att säga, att här finnas andra vägar att beträda för att reda upp saken, än de som Kungl. Maj:t nu föreslagit. Han blev tillspord, vilka andra vägar det är, som han syftade på. När herr Kilbom skulle behandla den frågan, så svarade han: När jag får kännedom om vad de andra, som äro informerade, veta, då skall jag svara på vilka vägar som kunna rekommenderas. Sålunda: utan att känna förutsättningarna för den föreliggande propositionen, finner herr Kilbom sig oförhindrad förklara, att andra och bättre vägar skulle kunna beträdas. En dylik deklARATION om att man känner »bättre vägar» får betraktas som ett rent spegel-fakteri.

I sitt sista anförande undrade herr Kilbom, vilka företag som kunde åsyftas med den senaste punkten om de 30 miljonerna. Kan herr Kilbom verkligen ett enda ögonblick inbilla sig, att det skulle vara till nytta för någon part, som det gäller att stödja och hjälpa, att en sådan diskussion skulle upptagas och att man diskuterade eventuellt förekommande anspråk på hjälp från de företag, som i detta fall kunna förekomma? Såvitt jag förstår skulle en sådan diskussion verka enbart nedbrytande och försvårande och i fortsättningen föranleda stegrade anspråk, medan man på alla andra håll naturligen vill undvika att ytterligare anspråk på staten skola ställas. Vad man varit enig om är, att regeringens hemställan till riksdagen, att, om de och de åtgärderna borde vidtagas, samtliga sådana förslag lämpligen borde upptagas i ett sammanhang. Och detta tror jag alltjämt vara det riktiga.

Herr Kilbom yttrade vidare, att han ej var emot samråd mellan regeringen och partiledarna. Jag måste konstatera, att sådant förekommer världen över mellan regeringar och partiledare. Det anordnas, såvitt jag vet, i varje parlamentariskt styrt land i ena eller andra fallet sådant samråd på ett förberedande stadium. I vissa fall konstateras därvid anslutning och enighet om det förslag som föreligger, och i andra fall konstateras meningsskiljaktigheter, kanske djupgående sådana, så att den, som har att avgöra, om ett förslag skall framställas eller en åtgärd vidtages, kan taga hänsyn därtill. Om jag uppfattat herr Kilboms yttrande rätt, sade han, att han ej har något emot själva saken, men att det ej får föranleda till det resultatet, att man föregriper riksdagens prövning. Om man konstaterar anslutning i uppfattningar kring en fråga från partiernas mest representativa män, innebär det i själva verket icke något hinder för prövning av frågan för partiernas övriga medlemmar. Men det utgör ett konstaterande av, huruvida en del kloka, erfarna och insiktsfulla män, som handla under ansvar, finna, att en föreslagen väg kan och bör beträdas. Att däri skulle ligga något fördömligt och förkastligt kan påstås endast av dem, som för sig uppställa såsom ett ideal, att all fri prövning skall bort, att diktatur skall råda, att man skall föra till avlägsna orter dem, som opponera sig och ge en annan uppfattning tillkänna än den, som för tillfället har makten.

Herr Kilbom: Herr talman! Till det sista yttrandet tror jag, att det ej är nödvändigt att göra några kommentarer. Jag beklagar på hans excellens herr statsministerns vägnar, att regeringens position är så svag, att man från det hållet måste tillgripa sådana argument. Jag vill därtill konstatera, att hans excellens tydligen fallit offer för ett minnesfel. Han påstår, att jag skulle ha sagt, att när jag får reda på alla de saker som härvidlag föreligga, skulle jag kunna anvisa en bättre väg. Som jag antar, att de flesta av kammarrens ledamöter hörde, och som säkert skall framgå av det stenograferade

protokollet, har jag ej fällt ett dylikt påstående. Jag har sagt, att jag *skulle kunna* hänvisa dem, som nu bett mig att anvisa bättre vägar, till följande: när jag får samma detaljkännedom om sakerna och blivit i tillfälle att sätta mig in i dessa saker på samma sätt, skall jag ge svar. Men jag skall redan nu ge svaret och hänvisar då till den utväg, vi anvisade 1922 och 1923, då staten anvisade medel till Kreditkassan. I övrigt angav jag, ehuru i knapphändiga ordalag, de vägar, som vore bättre än de föreslagna. Nu skall jag förtydliga detta. Om herrarna anse, att staten måste ingripa för att hindra ökad arbetslöshet och ruin för den arbetande delen av folket, är det ej nödvändigt, med de organ staten har till förfogande, att den överlämnar pengar till ett privatkapitalistiskt bankinstitut. Då kan staten ingripa genom egna organ, utan att privatkapitalister bli hjälpta och räddade från följderna av sina egna gärningar.

Ang.
stöd åt Skan-
dinaviska
kreditaktie-
bolaget m. m.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt till bankoutskottet överlämna ifrågasvarande proposition jämte de i anledning av densamma vid gårdagens och denna dags sammanträden inom kammaren avgivna yttrandena.

§ 2.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 499 av herr *Edberg*;

nr 500 av herr *Lindmark*;

nr 501 av herrar *Persson* i Grytterud och *Gustafson* i Kasenberg;

nr 502 av herr *Bengtsson* i Kullen; samt

nr 503 och 504 av herrar *Andersson* i Rasjön och *Pettersson* i Hällbacken;

till statsutskottet motionerna:

nr 505 av herrar *Sandström* och *Molander*;

nr 506 av herr *Andersson* i Stockholm; och

nr 507 av herr *Andersson* i Igelboda; samt

till behandling av lagutskott motionen nr 508 av herr *Öhman m. fl.*

§ 3.

Ordet lämnades härefter till herr **andre vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå, att å morgondagens föredragningslista måtte bland två gånger bordlagda ärenden först uppföras jordbruksutskottets utlåtande nr 1, därefter jordbruksutskottets utlåtande nr 30, därefter bevillningsutskottets utlåtande nr 25, därefter bevillningsutskottets utlåtande nr 26, därefter första lagutskottets utlåtande nr 24, därefter andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, därefter statsutskottets utlåtande nr 8 och följande ärenden i den ordning, vari de förekomma på dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 4.

Herr *Magnusson* i Skövde avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 248, angående stöd åt Skandinaviska kreditaktiebolaget m. m.

Nämnda motion, som erhöll ordningsnumret 509, blev på begäran omedelbart remitterad till bankoutskottet.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:
herr *Johanson* i Stockholm under innevarande april för deltagande i den inter-
nationella arbetskonferensen i Genève,
» *Sävström* under den 2 april och
» *Lindley* under 3 dagar fr. o. m. den 2 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.16 e. m.

In fidem
Per Cronvall.